

บทที่ 4

การผลักดันนโยบายวิद्यุชุมชนตามแนวคิดของภาคประชาชนไปสู่การปฏิบัติ

การปรากฏตัวของวิद्यุชุมชนในฐานะสื่อภาคประชาชน ถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมในการใช้คลื่นความถี่ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 และมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 ที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเป็นเจ้าของคลื่นความถี่จำนวน 20% แต่การเตรียมความพร้อมของภาคประชาชนดังกล่าว ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะกรมประชาสัมพันธ์ที่คัดค้านการเกิดขึ้นของวิद्यุชุมชนว่าไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากยังไม่มี กสช.ที่ทำหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่ ทำให้กรมประชาสัมพันธ์ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2498 เข้ามาคำเนิรกับการกับวิद्यุชุมชนภาคประชาชน นอกจากนี้ รัฐบาลก็ยังคงไม่มีท่าทีที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านการใช้สิทธิของประชาชน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชนต้องออกมาเคลื่อนไหว เพื่อผลักดันให้ภาครัฐกำหนดนโยบายวิद्यุชุมชนและนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวคิดของภาคประชาชน และสร้างความชอบธรรมในการใช้สิทธิของภาคประชาชนในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน ในระหว่างที่กลไกต่างๆ ยังไม่เกิดขึ้น

ในบทนี้ จะอธิบายถึงกระบวนการผลักดันนโยบายวิद्यุชุมชนของกลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชนว่า กลุ่มมีวิธีการผลักดันอย่างไร เพื่อให้ภาครัฐกำหนดนโยบายวิद्यุชุมชนและนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของกลุ่ม รวมไปถึงว่าภาครัฐมีการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

การผลักดันนโยบายวิद्यุชุมชนของกลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชน จะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงตามมติคณะรัฐมนตรีของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ออกมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาวิद्यุชุมชน โดยมติคณะรัฐมนตรีทั้ง 3 ครั้ง ในฐานะนโยบายวิद्यุชุมชน ประกอบด้วย มติคณะรัฐมนตรี 16 กรกฎาคม 2545 มติคณะรัฐมนตรี 24 มิถุนายน 2546 และมติคณะรัฐมนตรี 16 สิงหาคม 2548 ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีที่ออกมาในแต่ละช่วงนั้น จะแสดงให้เห็นสถานการณ์การต่อสู้ ต่อรอง และความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนในเรื่องวิद्यุชุมชน

4.1. มติคณะรัฐมนตรี 16 กรกฎาคม 2545: มาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้ วิทยุชุมชน

หลังจากที่กระบวนการเรียนรู้วิทยุชุมชนของภาคประชาชนดำเนินการออกอากาศเป็นครั้งแรก ในจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2544 ก็ได้มีหนังสือเตือนจากนายสุชาติ สุชาติเวชภูมิ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2545 แจ้งให้สถานีวิทยุชุมชนกาญจนบุรีระงับ การออกอากาศ โดยอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์อ้างว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่มีใบอนุญาตจากกรม ประชาสัมพันธ์ในฐานะเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต และมีความผิดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2498 แต่อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี ยังคงดำเนินการออกอากาศต่อ โดยให้เหตุผลว่าวิทยุชุมชนเป็นการดำเนินการตามสิทธิของประชาชน ในมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการปกครองประเทศ และเห็นว่าการ กระทำของกรมประชาสัมพันธ์นั้นเป็นการอ้างกฎหมายที่ล้าหลัง ซึ่งบังคับใช้มานานกว่า 50 ปี¹

การเข้ามาจัดการวิทยุชุมชนภาคประชาชนของกรมประชาสัมพันธ์นี้เอง ทำให้กลุ่มผลักดัน เรื่องวิทยุชุมชนออกมาเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กรมประชาสัมพันธ์ยุติการกระทำดังกล่าว พร้อมกับเรียกร้องให้ภาครัฐกำหนดแนวทางที่เป็นการสนับสนุน และเอื้อต่อการดำเนินการวิทยุชุมชน ภาคประชาชนให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งวิธีการที่กลุ่มใช้คือ การยื่นจดหมายเพื่อชี้แจงกับ หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็กรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์โทรเลข และรัฐมนตรีที่ เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

เมื่อได้รับหนังสือเตือนจากกรมประชาสัมพันธ์แล้ว ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 นายบุญส่ง จันทร์ส่องรัศมี ประธานกลุ่มปฏิรูปสื่อภาคประชาชน จังหวัดกาญจนบุรี ได้ทำหนังสือชี้แจงถึง อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลขขออนุญาตส่งกระจายเสียงเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน แต่ ก็ได้รับคำตอบมาว่า ไม่สามารถกระทำได้ ต้องรอให้มี กสช.จึงจะสามารถกระทำได้ และต่อมาเมื่อ นายบุญส่งทำหนังสือถึงอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2545 เพื่อขอให้ทบทวน และยกเลิกคำสั่งให้ระงับการออกอากาศของวิทยุชุมชน โดยให้เหตุผลว่าวิทยุชุมชนเป็นการทดลอง ออกอากาศเพื่อการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หนังสือดังกล่าวก็ ไม่ได้รับการตอบกลับ²

¹ กรมประชาสัมพันธ์, "คำสั่งที่ นร.2005/846 เรื่อง ขอให้ระงับการดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียง," 12 กุมภาพันธ์ 2545.

² คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนของภาค ประชาชน และความพยายามของภาคประชาชนในการเรียนรู้และแสดงความพร้อมอย่างเปิดเผย" (เอกสารอัดสำเนา)

นอกจากจะไม่ได้ตอบกลับมาแล้ว อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ยังได้ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ ให้มีการสำรวจวิทยุชุมชนที่ไม่มีใบอนุญาตโดยให้เหตุผลว่าได้รับแจ้งจากประชาสัมพันธ์ในหลายจังหวัดว่า มีการจัดตั้งวิทยุชุมชนที่ไม่ได้รับการอนุญาต และให้ทางจังหวัดแจ้งกลับมาที่กรมประชาสัมพันธ์ภายในวันที่ 29 มีนาคม 2545 เพื่อจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อไป³

เมื่อกรมประชาสัมพันธ์ยังคงไม่ยุติการกระทำที่เป็นการขัดขวางกระบวนการเรียนรู้วิทยุชุมชนของภาคประชาชน กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนจึงเข้าร้องเรียนต่อรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์ โดยในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2545 คณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม และเครือข่ายวิทยุชุมชนทุกภูมิภาค ได้ทำหนังสือร้องเรียนยื่นต่อรองนายกรัฐมนตรี นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ ในฐานะประธานกองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) เพื่อขอให้มีการระงับคำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งยืนยันว่ากรมประชาสัมพันธ์ไม่มีอำนาจสั่งระงับการส่งกระจายเสียงวิทยุชุมชนของภาคประชาชน และขอให้รัฐบาลสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของภาคประชาชน⁴

ต่อมา กลุ่มตัวแทนองค์กรภาคประชาชนจากทั่วประเทศ จำนวน 130 คน ได้ร่วมกันลงนามในหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร และนำไปยื่นที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2545 โดยในหนังสือดังกล่าวระบุถึงการตระหนักในสิทธิและพันธะหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน ภายใต้กรอบกฎหมายในรัฐธรรมนูญ 2540 และเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้วิทยุชุมชนของภาคประชาชน เพื่อให้สามารถดำเนินการออกอากาศได้เช่นเคย

อย่างไรก็ตาม การยื่นหนังสือของกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนทั้งสองครั้ง ก็ไม่ได้รับคำตอบใดๆ จากรัฐบาลว่าจะดำเนินการต่อเรื่องนี้อย่างไร และหนังสือดังกล่าวก็ไม่ได้มีการส่งผ่านไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ กกช. ซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมประชาสัมพันธ์อีกด้วย⁵

³ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนของภาคประชาชน และความพยายามของภาคประชาชนในการเรียนรู้และแสดงความพร้อมอย่างเปิดเผย" (เอกสารอัดสำเนา)

⁴ "วิทยุชุมชน," ข่าวสด (26 กุมภาพันธ์ 2545): 16.

⁵ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนของภาคประชาชน และความพยายามของภาคประชาชนในการเรียนรู้และแสดงความพร้อมอย่างเปิดเผย" (เอกสารอัดสำเนา)

เมื่อวิธีการยื่นจดหมายไม่เป็นผล การสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะก็เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อสร้างมติมหาชน ที่จะทำให้รัฐบาลหันมาสนใจและรับฟังข้อเรียกร้องของกลุ่ม และทำให้เป็นประเด็นทางนโยบายขึ้นมา วิธีการของกลุ่มก็คือ การระดมมวลชนเพื่อแสดงจุดยืน และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ

กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนได้มีการระดมมวลชน เพื่อเป็นการประกาศจุดยืนของวิทยุชุมชนภาคประชาชนในการทำความเข้าใจกับสาธารณะ ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2545 โดยเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก ตะวันออก และภาคกลาง ร่วมกับ คปส. ได้จัดเวทีเรื่อง “สิทธิของประชาชนกับการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน” ณ ศาลา 60 พรรษา ริมน้ำหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีผู้เข้าร่วมราว 700 คน ในเวทีได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กรณีที่กรมประชาสัมพันธ์ทำหนังสือระงับการดำเนินการวิทยุชุมชนภาคประชาชนจังหวัดสิงห์บุรีและกาญจนบุรีว่า เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 40 และเป็นเพราะภาครัฐไม่ให้ความสนใจที่จะส่งเสริมภาคประชาชนอย่างแท้จริงในการดำเนินงานด้านวิทยุชุมชน ขณะที่ภาคประชาชนนั้นมีความพร้อมและเข้าใจในสิทธิของตนเองแล้ว แต่ภาครัฐกลับเตะถ่วงและไม่เร่งดำเนินการออกพระราชบัญญัติประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงฯ และการสรรหา กสช. ในเวทีดังกล่าวนี้กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนออกแถลงการณ์ว่า ภาคประชาชนยืนยันที่จะเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนโดยการทดลองออกอากาศเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะเกิดพระราชบัญญัติประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงฯ และจนกว่าจะได้ กสช. ดังนั้น จึงขอยืนยันใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้ภาคประชาชนได้รับรู้ทั่วกัน โดยมีข้อเรียกร้องคือ 1. ให้รัฐบาลยกเลิกคำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์ที่มีถึงเครือข่ายวิทยุชุมชนจังหวัดกาญจนบุรีและสิงห์บุรี 2. ให้รัฐสนับสนุนการดำเนินงานในการเตรียมความพร้อมของภาคประชาชนในการบอกและใช้สิทธิตามมาตรา 40 อย่างกว้างขวาง 3. เร่งออกพระราชบัญญัติประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงฯ 4. สนับสนุนให้เกิดแผนแม่บทการจัดสรรคลื่นความถี่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง⁶

นอกจากนี้ ยังมีการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นและเป็นการสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะ นำโดย ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ แกนนำคนสำคัญของกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชน ในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคประชาชน และเป็นประธานสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน ได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงการดำเนินการของกรมประชาสัมพันธ์ว่า การสั่งปิดวิทยุชุมชนนั้น เป็นความกลัวของรัฐว่าประชาชนจะใช้สื่อสันคลอน โครงสร้างอำนาจเดิมทุกระดับกลัวการเรียนรู้ของประชาชนจึงนำไปสู่การปิดกั้นในทุกรูปแบบรวมถึงการจัดตั้งวิทยุชุมชนด้วย ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่า นายกรัฐมนตรียังขอใช้สิทธิในการจัดรายการนายกทักษิณพบประชาชนได้ แต่ทำไมประชาชนต้องการจะสื่อสารเรื่องราวต่างๆ ให้ชุมชนรับรู้ หรือคนอื่นๆ รับรู้ จึงไม่สามารถทำได้⁷

⁶ “สถานีวิทยุกาญจนบุรียื่นทำต่อ ชี้คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรสาธารณะ,” *กรุงเทพธุรกิจ* (27 กุมภาพันธ์ 2545): 12.

⁷ “วิทยุชุมชนคลื่นที่รัฐไม่ต้องการ,” *กรุงเทพธุรกิจ* (7 เมษายน 2545): 10.

เมื่อภาครัฐไม่เข้ามาจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนจึงจำเป็นต้องอาศัยช่องทางอื่น เพื่อให้ประเด็นปัญหาของกลุ่มได้รับความสนใจจากรัฐบาล ช่องทางที่กลุ่มใช้คือการผลักดันผ่านคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา และองค์กรอิสระ คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ในวันที่ 25 มีนาคม 2545 ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, นายบุญส่ง จันทร์ส่องรัศมี ตัวแทนวิทยุชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี และนางสาวจันทนา สิทธิพันธ์ ตัวแทนวิทยุชุมชนเพื่อนอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้ร่วมกันทำหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา และได้เข้าชี้แจงในฐานะผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของกรมประชาสัมพันธ์ โดยประธานคณะกรรมการการมีส่วนร่วมฯ ได้กล่าวว่า การดำเนินการวิทยุชุมชนภาคประชาชนนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมตามสิทธิในรัฐธรรมนูญของภาคประชาชน ที่มีความก้าวหน้าไปกว่ากระบวนการรับรู้ของภาครัฐ⁸ ซึ่งทำที่ของคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เป็นไปในลักษณะที่ให้การสนับสนุนกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชน

ผลจากการร้องเรียนและเข้าชี้แจงของกลุ่มดังกล่าว ในเวลาต่อมา คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ได้ทำการตรวจสอบกรณีที่เกิดขึ้นกับวิทยุชุมชน และได้มีหนังสือถึงรองนายกรัฐมนตรี นายพิทักษ์ อินทวิทย์นันท์ เพื่อขอให้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการทดลองออกอากาศวิทยุชุมชนของภาคประชาชน⁹ นอกจากนี้ คณะกรรมการการมีส่วนร่วมฯ ได้เชิญผู้แทนจากกรมประชาสัมพันธ์มาชี้แจงและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการกับวิทยุชุมชน ซึ่งผลสรุปคือ คณะกรรมการการมีส่วนร่วมฯ ได้ขอให้กรมประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับวิทยุชุมชนภาคประชาชน เพื่อรับรู้กระบวนการเรียนรู้และความต้องการของประชาชน และเพื่อหาทางออกร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการดำเนินการใดๆ จากกรมประชาสัมพันธ์¹⁰

ต่อมา กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนจึงได้ยื่นเรื่องไปที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้ตรวจสอบกรณีที่เกิดขึ้น ประมาณช่วงเดือนเมษายน 2545 คณะกรรมการสิทธิฯ รับทราบเรื่องการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมใช้สิทธิในสื่อของภาคประชาชน จึงนำเรื่องเข้าสู่กลไกการศึกษาและตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ โดยมอบเรื่องให้อยู่

⁸ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนของภาคประชาชน และความพยายามของภาคประชาชนในการเรียนรู้และแสดงความพร้อมอย่างเปิดเผย" (เอกสารอัดสำเนา)

⁹ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีไต่สวนสาธารณะเรื่อง ธรรมาภิบาลกับสถานการณ์วิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

¹⁰ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนของภาคประชาชน และความพยายามของภาคประชาชนในการเรียนรู้และแสดงความพร้อมอย่างเปิดเผย" (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบเกี่ยวกับปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน

หลังจากรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการเพื่อการศึกษาฯ ได้จัดสัมมนาเพื่อแก้ปัญหาระหว่างรัฐกับชุมชนในเรื่องสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2545 เพื่อให้ตัวแทนชุมชนและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ มาแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และร่วมกันหาทางออก โดยผู้ที่เข้าร่วมการสัมมนา ประกอบด้วย อธิบดีและรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ (นายปราโมช รัฐวินิจ) ผู้แทนจากกองงาน กชข. กรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์โทรเลข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนจากองค์กรอิสระคือ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง สภาที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนจากองค์กรด้านการพัฒนาชุมชนคือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนคือ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) และสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) ผู้แทนจากเครือข่ายวิทยุชุมชนจากทุกภูมิภาค ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมผู้เข้าร่วมการสัมมนาฯ จำนวน 66 คน

การสัมมนาครั้งนี้ ได้นำไปสู่ข้อตกลงร่วมกัน 3 ประการคือ¹¹

1. ให้มีการเสนอเรื่องต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการพิจารณาให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุญาตให้ชุมชนทั่วประเทศที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ได้ทดลองออกอากาศสถานีวิทยุชุมชน เพื่อเป็นการเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมเป็นแผนแม่บทภาคประชาชน สำหรับนำเสนอ กชข. เมื่อมีการจัดตั้งเรียบร้อยแล้ว และเมื่อกระบวนการถึงขั้นตอนนี้ให้สิ้นสุดการเรียนรู้เรื่องการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน
2. เสนอกระทรวงมหาดไทยให้มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้มีการผ่อนปรนเรื่องการดำเนินการออกอากาศสถานีวิทยุชุมชน สำหรับชุมชนที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้เรื่องการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน
3. เสนอให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาวิทยุชุมชน โดยกำหนดองค์ประกอบคณะทำงานจากตัวแทนภาครัฐ ภาคชุมชน ภาคองค์กรสนับสนุนการพัฒนา ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสื่อและสิทธิ และภาคนักวิชาการ เพื่อร่วมกันหาทางออกให้ปัญหาการดำเนินงานวิทยุชุมชนของประชาชน ด้วยการกำหนดมาตรการ/กลไกรองรับและคุ้มครองกระบวนการเรียนรู้อย่างครบวงจร จนกว่าจะมี กชข. ซึ่งคณะทำงานเพื่อพัฒนาวิทยุชุมชน* มีตัวแทนจากกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนร่วมด้วย

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "หนังสือที่ สม 0002/ว.203 เรื่อง มติการสัมมนาเพื่อแก้ปัญหาระหว่างรัฐกับชุมชนในเรื่องสถานีวิทยุชุมชน," 12 มิถุนายน 2545.

* คณะทำงานเพื่อพัฒนาวิทยุชุมชน ประกอบด้วย 1. นายवंสันต์ พานิช กรรมการสิทธิมนุษยชน และประธานคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบเกี่ยวกับปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน เป็นประธานคณะทำงาน 2. นายคุณฉพร เสริมพานิช

ผลจากการสัมมนาในครั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิฯ จะดำเนินการพิจารณาเพื่อนำเสนอต่อ นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานกรมประชาสัมพันธ์ในทุกภูมิภาค ต่อไป เพราะถือว่าเป็นมาตรการเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

ต่อมา ก็มีการเร่งรัดให้รัฐบาลนำเรื่องวิทยุชุมชนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี โดย คณะกรรมการบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ได้มีหนังสือถึงรองนายกรัฐมนตรี นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ ที่กำกับดูแลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ 12 กรกฎาคม 2545 เพื่อให้ผ่อนปรน และผ่อนผันในการให้วิทยุชุมชนได้ใช้คลื่นวิทยุต่อไป และเสนอให้นำปัญหาของวิทยุชุมชนเข้าสู่ที่ ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อให้ให้มีการผ่อนผันให้สถานีวิทยุชุมชนสามารถดำเนินการได้ในลักษณะ การทดลองดำเนินการ¹² จะเห็นได้ว่าที่ประชุมคณะกรรมการบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีข้อเสนอที่สนับสนุนและสอดคล้องกับข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิฯ คือการเสนอให้รัฐบาล ออกมติคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการผ่อนผันให้กับวิทยุชุมชน

เช่นเดียวกัน ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 คณะกรรมการสิทธิฯ ก็ได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี กรณี การทดลองออกอากาศสถานีวิทยุชุมชน เสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุญาตให้ชุมชนทั่วประเทศที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ สามารถทดลองออกอากาศวิทยุชุมชนได้¹³

จากการเรียกร้องให้รัฐบาลเข้ามาดำเนินการในเรื่องวิทยุชุมชน คณะรัฐมนตรีได้มีมติใน วันที่ 16 กรกฎาคม 2545 ได้มอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีรับไปศึกษา และ กำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว เพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน และให้

ผู้อำนวยการกองงาน กทช. ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ 3.นางจันทิมา เศษสงวน ผู้แทนการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ผู้แทน กรมประชาสัมพันธ์ 4.นางจิราพร พงษ์เสถียร ผู้แทนการกองวิชาการและแผนงาน ผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลข 5.นายมนัส ทรงแสง ผู้แทนการกองตรวจสอบและเฝ้าฟังวิทยุ ผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลข 6.พ.ต.อ.สมชาย พัฒนกำจร รองผู้บังคับการตำรวจสื่อสาร ผู้แทน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 7.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล อาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 8.นางสาวจริกา นุดาลย์ ผู้ช่วย ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 9.นายอนุ สง่าเรืองฤทธิ์ ผู้ประสานงานอาวุโส สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม 10.รศ.อุบลรัตน์ ศิริ ขวศักดิ์ ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ 11.นายไพโรจน์ พลเพชร เลขาธิการสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน 12.นาย อุดมศักดิ์ ถนอมพงศ์ ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้ 13.นายวิเชียร คุณดวีส ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 14.นายจรัด รุ่งเรือง ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15.นางสาวจันทร์พนา สิทธิพันธุ์ ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคกลาง 16.นางศรีพรรณ ปัญญาสุข ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคภาคเหนือตอนบน 17.นายไพศาล เจียนศิริจินดา ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือตอนล่าง 18.นายวิโรพล เจริญธรรม ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (บน) 19.นายวิระ นิจไครรัตน์ ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (กลาง) 20.นายสันทนา ธรรมสโรช ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ล่าง) 21.ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ ไครรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นเลขานุการ.

¹² "ขอผ่อนผันวิทยุชุมชนใช้คลื่นต่อ." ผู้จัดการรายวัน (12 กรกฎาคม 2545): 16.

¹³ สัมภาษณ์ เอื้อจิต วิโรจน์ไครรัตน์, ประธานสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน, 11 ตุลาคม 2549.

กิจการต่างๆสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่เกิดความเสียหายต่อประเทศ โดยมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวมีเนื้อหา ดังนี้

คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบรายงานความคืบหน้า การสรรหาและคัดเลือกกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตามที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีเห็นว่า การสรรหาและคัดเลือกกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) คงต้องรอผลการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด และโดยเรื่องนี้ต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่ง ทำให้มีผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินเป็นอย่างมาก การจัดสรรคลื่นความถี่และวิธีการในการกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมต้องชะงัก สมควรมีมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อให้กิจการต่างๆ ดำเนินการไปได้ เพราะขณะนี้ภาคประชาชนได้มีการขอใช้คลื่นความถี่ และมีการเปิดสถานีวิทยุชุมชนมากขึ้น หากมีการห้ามก็อาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีรับไปศึกษาและกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว เพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน และให้กิจการต่างๆ สามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่เกิดความเสียหายต่อประเทศ แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป¹⁴

หลังจากมีมติคณะรัฐมนตรีออกมาแล้ว คณะกรรมการสิทธิฯ ก็ได้ยื่นหนังสือเพื่อเสนอความคิดในการกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว โดยคณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาศึกษาและตรวจสอบเกี่ยวกับปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชนของคณะกรรมการสิทธิฯ ได้ทำหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 18 กรกฎาคม 2545 เพื่อเสนอให้มีการผ่อนปรนการดำเนินการออกอากาศวิทยุชุมชน สำหรับชุมชนที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นนโยบายให้จังหวัดที่มีวิทยุชุมชนอยู่แล้วสามารถทดลองออกอากาศได้ในช่วงเวลาที่รอกระบวนการสรรหา กสช.

การทำหนังสือดังกล่าว สืบเนื่องจากผลของการสัมมนาเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2545 ซึ่งในที่ประชุมมีความเห็นตรงกันว่า ถึงแม้จะมีข้อโต้แย้งทางกฎหมายในการดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชน แต่ถ้าหากในระดับนโยบายได้กำหนดความชัดเจนในการปฏิบัติ ที่กำหนดให้ชุมชนสามารถทดลองออกอากาศสถานีวิทยุชุมชนได้ก็น่าจะเป็นประโยชน์ที่ชุมชนจะได้เรียนรู้ และประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างชัดเจนในการทดลองออกอากาศ โดยนายเสน่ห์ จามริก ประธานคณะกรรมการสิทธิฯ ได้ให้เหตุผลว่า การนำผลจากการสัมมนาดังกล่าว

¹⁴ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0205/9144 เรื่อง การสรรหาและคัดเลือกกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ," 23 กรกฎาคม 2545.

เสนอไปยังนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก็เพื่อให้มีมติคณะรัฐมนตรี ออกมารองรับเรื่องนี้ ซึ่งการออกเป็นมติคณะรัฐมนตรีนั้นไม่ได้ถือว่าเป็นการล้มล้างกฎหมายเดิม แต่ถือเป็นนโยบายของรัฐบาลที่กรมประชาสัมพันธ์จะได้ทำงานอย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องวิตกกังวลว่า การปฏิบัติจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย¹⁵

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็ได้รับการคัดค้านจาก อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ นายสุชาติ สุชาติเวชภูมิ ที่เห็นว่าไม่ควรนำเรื่องวิฑูรย์ชุมชนเสนอเข้า คณะรัฐมนตรี โดยให้เหตุผลว่า กกช. ก็สามารถเข้ามาดูแลนโยบายที่เป็นภาพใหญ่และพิจารณาใน ประเด็นที่เป็นปัญหากันอยู่ได้ เช่น เรื่องวิฑูรย์ชุมชน ซึ่งได้หารือไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้วก็ เห็นว่า กกช. สามารถทำได้แม้ว่าจะยังไม่มี กสช. ก็ตาม การออกมาคัดค้านดังกล่าว ทำให้เจ้าหน้าที่ ที่เข้าร่วมในการประชุมกับคณะกรรมการสิทธิฯ ตั้งข้อสงสัยว่า อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เคยพูดใน การสัมมนาเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2545 สนับสนุนให้นำเรื่องวิฑูรย์ชุมชนเสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติ ผ่อนปรนยอมให้ทดลองออกอากาศ แต่ตอนนี้กลับบอกว่าทำไม่ได้ ให้อรช. ก่อน ซึ่งเป็นการ กระทำที่ขัดกัน¹⁶

กระบวนการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2545 ได้เริ่มต้นขึ้น โดยสำนักงาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว วิฑูรย์ชุมชน ได้มีคำสั่งที่ 115/2545 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2545 แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดมาตรการ เพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิฑูรย์ชุมชน โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนัก ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิฯ, ผู้แทนจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์โทรเลข กองทัพบก กองทัพอากาศ กองทัพเรือ สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ กระทรวงคมนาคม (ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นผู้แทนจากกระทรวงไอซีที) สภาความ มั่นคงแห่งชาติ ฯลฯ ผู้แทนนักวิชาการ, ตัวแทนของกลุ่มผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์, สมาคมนัก วิชาชีพสื่อ, ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้แทนจากสหพันธ์วิฑูรย์ชุมชนแห่งชาติ คณะทำงาน ดังกล่าวจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดทำมาตรการผ่อนปรนการดำเนินการเรียนรู้อิวิฑูรย์ชุมชนของภาค ประชาชน¹⁷

¹⁵ "เสนอแล้ว-! แก้ววิฑูรย์ชุมชน ออกมติคณะรัฐมนตรีกำหนดคน โฆษ, "ผู้จัดการรายวัน" (20 กรกฎาคม 2545): 11.

¹⁶ "อธิบดีประชาสัมพันธ์ค้านวิฑูรย์ชุมชนเข้า ค.ร.ม., "มติชน" (26 กรกฎาคม 2545): 15.

¹⁷ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, "คำสั่ง ที่ 115/2545 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้ คลื่นความถี่ของวิฑูรย์ชุมชน," 30 สิงหาคม 2545.

จะเห็นได้ว่า คณะทำงานของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีองค์ประกอบเหมือนกับ คณะทำงานเพื่อพัฒนาวิทยุชุมชนตามที่คณะกรรมการสิทธิฯ เสนอคือ มีตัวแทนภาครัฐ ภาคชุมชน ภาคองค์กรสนับสนุนการพัฒนา ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวกับสื่อและสิทธิ และภาคนักวิชาการ นอกจากนี้ ในคณะทำงานดังกล่าวก็มีเครือข่ายของกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนร่วมอยู่ด้วย คือ ดร. เอื้อจิต วิโรจน์ไครรัตน์ ในฐานะผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว ผู้แทนคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, และผู้แทนจากสหพันธ์ วิทยุชุมชนแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของเครือข่ายวิทยุชุมชนในแต่ละภูมิภาค

คณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ได้มีการ ประชุมร่วมกันจำนวน 4 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2545, ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2545, ครั้งที่ 3/2545 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2545 ซึ่งการประชุมในครั้งที่ 3 นั้น ได้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีมติในที่ประชุมว่า จะผ่อนปรนการดำเนินการตามกฎหมายกับ กลุ่มผู้ดำเนินกระบวนการเรียนรู้วิทยุชุมชนไปก่อน จนกว่าการจัดทำหลักเกณฑ์และมาตรการจะ แล้วเสร็จ โดยมีการนัดหมายประชุมครั้งสุดท้ายในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2545

ในการประชุมครั้งที่ 4/2545 ดังกล่าว คณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้ คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ได้มีมติเห็นชอบร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวในการดำเนินการ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าถึงช่องทางการสื่อสารของชุมชนกรณี วิทยุชุมชน ที่สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติเป็นผู้เสนอ ซึ่งเรียกว่า “มาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว จดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน” โดยจะนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีต่อไป¹⁸

ภายหลังการประชุมคณะทำงานฯ นัดสุดท้ายก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรี นายบุญเลิศ ศุภคิลิก ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี เขตที่ 5 ในฐานะประธานคณะทำงานฯ ได้เปิดเผยว่าหลักการที่ สำคัญในมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ที่สหพันธ์วิทยุชุมชน แห่งชาติเป็นผู้เสนอนั้น ก็คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อการเรียนรู้วิทยุชุมชน เพื่อทำ หน้าที่ในการตรวจสอบวิทยุชุมชนต่างๆ ว่าเข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีองค์ประกอบมาจาก 3 ฝ่าย คือ ตัวแทนจากภาครัฐ ภาคนักวิชาการ และภาควิทยุชุมชนที่มาจากภาคประชาชน โดย คัดเลือกฝ่ายละ 2 คน ซึ่งที่ประชุมคณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้ง โดยจะมีการส่งเรื่องต่อที่ ประชุมคณะรัฐมนตรี ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2545¹⁹

¹⁸ คณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, “หนังสือที่ นร.0105/ว 579 เรื่อง รับรองรายงานประชุม,” 18 พฤศจิกายน 2545.

¹⁹ “วิทยุชุมชนยุค เสนอแต่งตั้งกรรมการอนุญาตก่อตั้ง,” *กรุงเทพธุรกิจ* (9 พฤศจิกายน 2545): 12.

แม้ว่า รัฐบาลจะมีมติคณะรัฐมนตรีออกมา เพื่อผ่อนปรนการดำเนินการวิद्यุชุมชนของภาคประชาชนแล้วก็ตาม แต่วิद्यุชุมชนก็ยังคงถูกคุกคามจากหน่วยงานของรัฐ ที่ไม่สนับสนุนการดำเนินการวิद्यุชุมชนภาคประชาชน นั่นคือกรมประชาสัมพันธ์ และกรมไปรษณีย์โทรเลข กล่าวคือ

ในระหว่างที่มีการประชุมเพื่อจัดทำมาตรการและหลักเกณฑ์ผ่อนปรนการดำเนินการวิद्यุชุมชน อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ได้มีหนังสือถึงจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนทั่วประเทศ ให้ระงับการออกอากาศ เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2545 โดยระบุว่า การกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมการใช้คลื่นความถี่ของวิद्यุชุมชนยังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการ ดังนั้น การดำเนินการใดๆที่เกี่ยวกับวิद्यุชุมชนจึงไม่สามารถกระทำได้ จนกว่าจะได้มีมติเกี่ยวกับมาตรการและหลักเกณฑ์ตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอและให้ไปใช้สถานีวิद्यุของกรมประชาสัมพันธ์แทน²⁰

อีกทั้ง ในวันที่ 30 ตุลาคม 2545 กรมไปรษณีย์โทรเลขได้เข้าจับกุมวิद्यุชุมชนจังหวัดอ่างทอง โดยนายจักรชัย นุชนนท์ หัวหน้าฝ่ายสารวัตรวิद्यุ-โทรคมนาคม กรมไปรษณีย์โทรเลข พร้อมด้วย พ.ต.ท.วัชร วัชรพิณ รอง ผกก.สภ.อ.ไชโย จังหวัดอ่างทอง และเจ้าหน้าที่จำนวนหนึ่ง นำหมายศาลอาญา เข้าตรวจค้นบ้านของนายเสถียร จันทร ซึ่งเป็นเจ้าของและสถานที่ตั้งสถานีวิद्यุชุมชน และแจ้งข้อกล่าวหาว่ามีเครื่องส่งและเสาส่งคลื่นความถี่ผิดกฎหมาย ต่อมา ในวันที่ 31 ตุลาคม 2545 สภ.อ.ไชโย จังหวัดอ่างทอง ได้ออกหมายจับนายเสถียร จันทร ประธานสถานีวิद्यุชุมชนจังหวัดอ่างทอง²¹

การเข้าจับกุมและยึดเครื่องส่งวิद्यุชุมชนจังหวัดอ่างทองของกรมไปรษณีย์โทรเลข ทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชนออกมากลื่อนไหวคัดค้านการกระทำดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็นว่าเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2545 และนายจักรชัย นุชนนท์ ก็เป็นคณะทำงานฯ กำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งสถานีวิद्यุชุมชน ในระหว่างที่ยังไม่มี กสท. และยังไม่รับรู้มติของที่ประชุมคณะทำงานฯ ในครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2545 ที่ให้ผ่อนปรนการดำเนินการตามกฎหมายกับกลุ่มผู้ดำเนินการกระบวนการเรียนรู้วิद्यุชุมชน จนกว่าการจัดทำหลักเกณฑ์และมาตรการจะแล้วเสร็จ

การกระทำดังกล่าวของกรมไปรษณีย์โทรเลข ทำให้ชาวบ้านผู้ดำเนินกิจกรรมวิद्यุชุมชนทั่วประเทศในนามสหพันธ์วิद्यุชุมชนแห่งชาติจำนวนกว่า 200 คน มารวมตัวกันที่ศาลากลาง

²⁰ กรมประชาสัมพันธ์, "หนังสือที่ นร.2005/ว 6377 เรื่อง แนวทางการดำเนินการวิद्यุชุมชน," 7 ตุลาคม 2545.

²¹ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิद्यุชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีได้สวนสาธารณะเรื่อง ชรรวมภิบาลกับสถานการณ์วิद्यุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

จังหวัดอ่างทอง เพื่อยื่นหนังสือให้กับผู้ว่าราชการจังหวัด - เพื่อให้นำเสนอกรมไปรษณีย์โทรเลข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งในหนังสือได้ระบุว่า ขอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการทบทวนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่กรมไปรษณีย์ฯ ในขณะที่กระบวนการแก้ปัญหากำลังดำเนินการไปด้วยดี และขอให้รัฐบาลทบทวนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กรมไปรษณีย์ฯ โดยเข้ามาตรวจสอบและแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของข้าราชการประจำ ที่ได้ละเมิดมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ผ่อนผันเรื่องวิทยุชุมชนและการใช้สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ²²

ต่อมา นายวิเชียร กุศถวัศ ผู้ประสานงานสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ ได้ขอเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นายแพทย์สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี เพื่อชี้แจงเจ้าหน้าที่กรมไปรษณีย์ฯ เข้าไปจับกุมและยึดเครื่องส่งออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชนอ่างทอง โดยมีคุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ ปลัดกระทรวงมารับฟังแทน และได้ชี้แจงว่า การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมาย เพราะกรมไปรษณีย์ฯ ได้รับแจ้งจากทางจังหวัดอ่างทองว่า มีหนังสือร้องเรียนถึงการออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชนดังกล่าวว่าส่งคลื่นรบกวนสถานีอื่นๆ มีโฆษณาเข้ามา และกล่าวโจมตีทางราชการ จึงต้องมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและดำเนินการตามกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะมีมติคณะรัฐมนตรีให้ผ่อนผันอยู่ก็ตาม แต่ถ้าในขณะนี้หนังสือร้องเรียนมากก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่²³ ข้อชี้แจงดังกล่าวเป็นการแสดงท่าทีสนับสนุนการกระทำของกรมไปรษณีย์โทรเลขอย่างชัดเจน

ในวันถัดมา นายวิเชียร กุศถวัศ ผู้ประสานงานสหพันธ์ฯ พร้อมด้วย นายไพโรจน์ พลเพชร เลขาธิการสมาคมสิทธิเสรีภาพประชาชน ได้เข้าพบนายจาตุรนต์ ฉายแสง รองนายกรัฐมนตรี ที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อร้องเรียนเรื่องการดำเนินกิจกรรมของวิทยุชุมชน และกรณีกรมไปรษณีย์ฯ บุกค้นสถานีวิทยุชุมชนอ่างทอง ซึ่งนายจาตุรนต์มีท่าทีตอบรับข้อร้องเรียนอย่างชัดเจน โดยกล่าวว่า รัฐบาลมีหน้าที่ในการสนับสนุนและกำกับดูแลให้มีการดำเนินการไปตามรัฐธรรมนูญ โดยคณะรัฐมนตรีก็มีมติไปแล้ว และจะประสานไปยัง น.พ.สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี ให้มอบนโยบายแก่กรมไปรษณีย์ฯ ว่า จะต้องสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของวิทยุชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ²⁴

นอกจากนี้ คณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ โดยนางสาวสุกัญญา กลางณรงค์ เลขาธิการฯ ได้ออกมาวิจารณ์เรื่องการจับกุมวิทยุชุมชนว่า นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่รับผิดชอบจะต้องออกมาพูดเพื่อแสดงความชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายเรื่องนี้ให้ข้าราชการเข้าใจ เพราะมติคณะรัฐมนตรี

²² "วิทยุชุมชนฮึดสู้ จัดต่อไม่สนถูกจับ," *คมชัดลึก* (1 พฤศจิกายน 2545): 19.

²³ "แกนนำ 8 จังหวัดยื่นประท้วงปิดวิทยุชุมชน," *มติชน* (1 พฤศจิกายน 2545): 16.

²⁴ "จาตุรนต์หนุนภาคประชาชนจัดวิทยุชุมชน," *กรุงเทพธุรกิจ* (2 พฤศจิกายน 2545): 11.

ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ใช้ใน ช่วงก่อนที่จะมี กสช.แล้ว ถ้าวิद्यุชุมชนใดทำผิดก็ควรตัดเดือน อย่า เหมารวม เพราะประชาชนใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ²⁵

การเคลื่อนไหวของกลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชนในเรื่องดังกล่าว ทำให้คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ที่มี ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง เป็นประธาน ได้เข้ามาตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น โดยได้เชิญผู้แทนทั้ง 2 ฝ่ายเข้าให้ข้อมูลกรณีวิद्यุชุมชนอ่างทอง ซึ่งภาคประชาชนมีผู้แทน สหพันธ์วิद्यุชุมชนแห่งชาติ สภานายกความ และผู้แทนจากคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ ในส่วนของภาครัฐมีผู้แทนจากกรมไปรษณีย์โทรเลข กรมประชาสัมพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง และผู้แทนจาก สภ.อ.ไชโย จังหวัดอ่างทอง จากการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ ได้ข้อสรุปว่า การเข้าจับกุมวิद्यุชุมชนอ่างทองเป็นการกระทำที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานของรัฐควรให้การสนับสนุนมากกว่าการกดขี่จับกุมโดยอ้าง การใช้อำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายเท่าที่จำเป็น ซึ่งอาจเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ที่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดและมีผลบังคับใช้แล้ว คณะกรรมการฯ จึงมีหนังสือชี้แจงไปยังนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2545 เพื่อให้มีการพิจารณาแจ้งกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดำเนินการให้เป็นไปตามนัยของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและมติคณะรัฐมนตรี²⁶

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชนจะออกมาเรียกร้องคัดค้านการกระทำของกรมไปรษณีย์ฯ และคณะกรรมการการมีส่วนร่วมได้เข้ามาตรวจสอบปัญหาดังกล่าว แต่ก็ไม่เป็นผล นอกจากรัฐบาลจะนิ่งเฉยแล้ว ก็ยังคงมีการดำเนินคดีกับนายเสถียร จันทน์ วิद्यุชุมชนอ่างทอง ต่อไป

หลังจากที่คณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิद्यุชุมชน ดำเนินการร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ในระหว่างที่มีการพิจารณาก่อนนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีนั้น ได้มีการนำเสนอข่าวผ่านสื่อว่า ภาครัฐจะจัดตั้งสถานีวิद्यุชุมชนให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 400 แห่งทั่วประเทศ

แนวคิดวิद्यุ อบต. เกิดจากนายปราโมช รัฐวิจิตร รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ได้ประชุมหารือร่วมกับเลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายชยยุทธ ดิยะไพรัช และนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โดยผลการประชุมสรุปว่า นายกรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้มีสถานีวิद्यุชุมชนได้ทุกตำบล ทุก อบต. รวมทั้งเทศบาลด้วย โดยจะให้เป็นของขวัญปีใหม่แก่ประชาชนทั่วประเทศ โดย

²⁵ “คปส.ประณามรัฐดับเบิลแคนดาร์ต,” *กรุงเทพธุรกิจ* (3 พฤศจิกายน 2545): 3.

²⁶ วุฒิสภา, “หนังสือ ที่ 6241/2545 เรื่อง การดำเนินคดีกับสถานีวิद्यุชุมชนจังหวัดอ่างทอง,” 12 ธันวาคม 2545.

รายละเอียดการดำเนินงาน คือ กรมไปรษณีย์โทรเลขจะจัดสรรคลื่นความถี่ที่มีอยู่แล้วให้สามารถจัดตั้งวิทยุชุมชนได้ทั่วประเทศ สถานีวิทยุชุมชนที่จะเกิดขึ้นต้องมีกำลังส่งไม่เกิน 20 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ของทุกสถานีต้องผ่านการอบรมการบริหารวิทยุกระจายเสียง การผลิตรายการ การออกเสียงภาษาไทย และการเสนอข่าว จากกรมประชาสัมพันธ์ก่อน จึงจะดำเนินรายการออกอากาศได้ โดยจะเริ่มดำเนินการผลิตหรือจัดให้มีหรือออกอากาศได้ประมาณวันที่ 1 มกราคม 2546 ประมาณ 400 สถานีทั่วประเทศ²⁷

จะเห็นได้ว่า แนวคิดวิทยุ อบต. เป็นความพยายามของภาครัฐที่จะบิดเบือนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2545 และไม่ให้ความสำคัญกับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ฯ ที่คณะกรรมการกำหนดมาตรการฯ ซึ่งมีภาคประชาชนร่วมกันจัดทำขึ้น หลังจากแนวคิดวิทยุ อบต. ของภาครัฐได้รับการเสนอผ่านสื่อ นั้น ทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนได้ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านแนวคิดวิทยุ อบต. อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การออกมาแสดงความคิดเห็นในระดับบุคคลและการเรียกร้องในนามองค์กร ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าวิทยุชุมชนภาคประชาชนมีความแตกต่างจากวิทยุ อบต.

การออกมาคัดค้านแนวคิดวิทยุ อบต. นั้น เริ่มจากการออกมาวิพากษ์วิจารณ์ของ รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ในฐานะประธานคปส.และนักวิชาการด้านสื่อ ที่ได้ตั้งข้อสังเกตถึงแนวคิดดังกล่าวของรัฐบาลว่า รัฐบาลมีนโยบายที่จะยุบ อบต.อยู่แล้ว แต่เนื่องจากมีกระแสต่อต้านคัดค้านรัฐบาลจึงไม่สามารถยุบ อบต.ได้ตามเจตนา ทำให้รัฐบาลพยายามแก้ภาพพจน์โดยการมอบวิทยุให้ อบต. นำไปใช้ในการดำเนินงาน เพื่อสร้างช่องทางให้เกิดประโยชน์กับฝ่ายปกครอง รวมทั้งเป็นช่องทางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตรงต่อประชาชน อีกทั้ง ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภา กรุงเทพฯ ก็แสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า อบต. เป็นหน่วยงานที่มาจากการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่น หากมีการจัดสรรคลื่นวิทยุให้แก่ อบต. ก็จะถูกนำไปใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง นอกจากนี้ การกระทำดังกล่าวยังเป็นความพยายามของภาครัฐที่จะเข้ามาครอบครองสื่อวิทยุ โดยชักนำให้เข้าใจว่าวิทยุชุมชนเป็นเรื่องเดียวกับวิทยุ อบต. และยังเป็นการใช้เงินภาษีของประชาชนไปใช้ในโครงการด้วย²⁸

ในระดับองค์กรที่ออกมาเคลื่อนไหวนั้น นำโดยคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อและสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ ได้ยื่นหนังสือเรียกร้องเรณเด่นอนวยิณญ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ที่ทำเนียบ

²⁷ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีไต่สวนสาธารณะเรื่อง ขรรวมัก บาลกับสถานการณ์วิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

²⁸ "วิทยุชุมชนรวมตัวประท้วงแจกคลื่น อบต.," คมชัดลึก (21 ธันวาคม 2545): 2.

รัฐบาล เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2545 กรณีที่ไม่มีกรรมการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน เข้าสู่วาระพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เนื่องจากข้อสรุปของคณะทำงานฯ ได้เสร็จสิ้นตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2545 และนายวิญญูได้ยืนยันว่าจะนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวเข้าสู่วาระคณะรัฐมนตรีในวันที่ 18 ธันวาคม 2545 แต่ปรากฏว่ายังไม่มีกรรมการร่างดังกล่าวเข้าพิจารณา ทำให้คณะทำงานฯ ขาดความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลต้องการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิทยุชุมชนตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 จริงหรือไม่ เพราะเห็นได้จากกรณีที่รัฐบาลมีแผนงานที่จะนำหลักการของวิทยุชุมชนให้เป็นวิทยุ อบต.²⁹

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ได้ออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 เรียกร้องให้รัฐบาลยุติการแทรกแซงการปฏิรูปสื่อ ผ่านการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุให้กับ อบต. จำนวน 400 แห่งทั่วประเทศตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี และขอคัดค้านวิธีการของรัฐบาลดังกล่าว เนื่องจากเป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 เพราะแม้ อบต. จะมีผู้แทนจากประชาชนในชุมชนก็ตาม แต่ก็ยังเป็นกลุ่มองค์กรทางการปกครองท้องถิ่นซึ่งมีโอกาสเกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มอำนาจทางการเมือง และกลุ่มการเมืองท้องถิ่น อันจะทำให้สถานีวิทยุที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง³⁰

การออกมาคัดค้านของกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชน ทำให้คณะกรรมการสิทธิฯ เข้ามาตรวจสอบเรื่องดังกล่าว โดย นายวสันต์ พานิช กรรมการสิทธิฯ ได้ทำหนังสือแจ้งไปยังนายปราโมช รัฐวิจิตร รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ และนายชงยุทธ ดิยะไพรัช เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 เพื่อสอบถามข้อเท็จจริงกรณีข่าวการจัดตั้งสถานีวิทยุให้แก่ อบต. จำนวน 400 สถานี โดยนายวสันต์ ระบุว่า อบต. ถือเป็นหน่วยงานของรัฐ การจะใช้คลื่นของชุมชนเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องและขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเรื่องนี้วิทยุชุมชนสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาลปกครองได้

ต่อมา ในวันที่ 22 ธันวาคม 2545 คณะกรรมการสิทธิฯ ได้จัดเสวนาเรื่อง “แผนบูรณาการคลื่นวิทยุของรัฐบาล งานนี้เพื่อใคร” มีนายจรัส ดิษฐาอภิชัย ประธานคณะกรรมการสื่อสารและความสัมพันธ์ในสังคม เป็นประธานในการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น โดยมีตัวแทนของกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนเข้าร่วมด้วย อาทิ รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธาน คปส., นางปิยกุล เลาวัฒนศิริ คณบดีคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นางสุภาพร

²⁹ “สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติบุกทำเนียบทวงสัญญามาตรา 40,” *มติชน* (20 ธันวาคม 2545): 5.

³⁰ “สมาคมนักข่าวฯ แถลงคัดค้านวิทยุ อบต. แลรัฐเตรียมจ่ายสถานีละ 1 แสน,” *มติชน* (21 ธันวาคม 2545): 10.

โพธิ์แก้ว คณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน, นายอนุสรณ์ ศรีแก้ว ประธานสภาสถาบันนักวิชาการสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย, นายวิเชียร คุตตวัศ ผู้ประสานงานสหพันธ์ฯ, ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิฯ และน.ส.สุภิญญา กลางณรงค์ เลขาธิการคปส. ดำเนินการอภิปราย ในส่วนของตัวแทนจากภาครัฐ คือ นายปราโมช รัฐวินิจ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ แต่ไม่ได้มาร่วมอภิปราย โดยในการอภิปรายครั้งนี้มีการลงความเห็นว่ ถ้ารัฐบาลยังไม่ยุติแนวคิดดังกล่าว ก็จะมีการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลปกครองต่อไป³¹

หลังจากนั้น ในวันที่ 25 ธันวาคม 2545 คปส.และตัวแทนสหพันธ์ฯ จำนวนกว่า 200 คน เข้ายื่นหนังสือต่อ พล.ต.มัญญกฤต รูปขจร ประธานวุฒิสภา และน.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุบลราชธานี ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อขอให้มีการตรวจสอบรัฐบาลเรื่องแผนงานแจกคลื่นวิทยุให้กับ อบต.ว่าเป็นการบิดเบือนและขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเป็นการหวังผลสร้างฐานเสียงทางการเมืองหรือไม่ เพื่อเป็นการสร้างความกระจ่างให้กับสังคมและสร้างบรรทัดฐานอันถูกต้องในการเคารพต่อรัฐธรรมนูญ โดยขอให้วุฒิสภาดังคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าว พร้อมทั้งเร่งรัดให้รัฐบาลนำมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีโดยเร็ว³²

เมื่อได้รับกระแสการคัดค้านอย่างหนัก ทำให้นายกรัฐมนตรีต้องออกมาให้สัมภาษณ์ปฏิเสธแนวคิดเรื่องวิทยุ อบต. กับสื่อมวลชนว่า ตนไม่รู้เรื่องและไม่ได้รู้เห็นในเรื่องโครงการวิทยุ อบต. ตามที่เป็นข่าวแต่อย่างใด และนายชงยุทธ ดิยะไพรัช เลขาธิการนายกฯ ได้ออกมาให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนเพื่อยืนยันให้กับนายกฯว่า วิทยุ อบต. เป็นเพียงโครงการที่วางแผนการดำเนินการไว้ แต่ยังไม่ได้นำเสนอต่อนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ นายปราโมช รัฐวินิจ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ได้ออกมาชี้แจงว่า แนวคิดที่ให้เวลาสถานีวิทยุแก่ อบต.มาจากตน ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ให้เป็นฐานการเมือง แต่ปัญหาขณะนี้คือ มีวิทยุเถื่อนที่อ้างว่าเป็นวิทยุชุมชนเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญมาตรา 80 แต่เมื่อจับกุมก็ถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิ กรรมประชาชน จึงหาทางออกว่าการปฏิบัติอย่างไรจึงจะไม่ละเมิดสิทธิ ทำให้เกิดแนวคิดวิทยุ อบต.ขึ้นเพราะเห็นว่าราคาไม่แพง³³

³¹ "วิทยุชุมชน," *มติชน* (23 ธันวาคม 2545): 5.

³² "ร้องวุฒิสภาสอบรัฐ," *มติชน* (26 ธันวาคม 2545): 15.

³³ "กรมประชาสัมพันธ์แจงเหตุสุดวิทยุ อบต.," *มติชน* (27 ธันวาคม 2545): 12.

หลังจากที่มีกระแสต่อต้านแนวคิดวิทยุ อบต.ของกรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้กรมประชาสัมพันธ์ชะลอแผนงานดังกล่าว และส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความการดำเนินกิจการวิทยุชุมชนว่าควรอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานใด โดยนายปราโมทย์ รัฐวิจิตร ให้เหตุผลว่า ขณะนี้สถานีวิทยุชุมชนในต่างจังหวัดก็ยังคงกระจายเสียงตามปกติ โดยไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปตรวจสอบดูแลแต่อย่างใด เพราะหากภาครัฐเข้าไปจัดระเบียบก็มักจะถูกกล่าวหาว่าไปละเมิดสิทธิ ดังนั้นจึงไม่สามารถทำอะไรได้ต้องรอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความโดยเร่งด่วน ในส่วนของกรมประชาสัมพันธ์กำลังเตรียมงบประมาณจัดการฝึกอบรมบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินรายการวิทยุ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ทั้งทางด้านกฎหมายและเทคนิค เป็นต้น³⁴

การส่งเรื่องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความ ทำให้ คปส. ออกมาเคลื่อนไหวตรวจสอบเรื่องดังกล่าว โดยได้เรียกร้องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาชี้แจงรายละเอียดว่า กรมประชาสัมพันธ์ตีความในประเด็นใด เพราะกรมประชาสัมพันธ์ต้องการให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความว่า สถานีวิทยุชุมชนจะอยู่ภายใต้การรับผิดชอบของหน่วยงานใด ทั้งนี้ กลุ่มได้แสดงจุดยืนว่าวิทยุชุมชนควรเกิดจากความต้องการของชุมชน กรณีที่จะให้อบต.เป็นผู้รับผิดชอบดูแลวิทยุชุมชนนั้นเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม และการที่รัฐจะเข้ามาคุมสื่อวิทยุชุมชนเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ³⁵

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนจะดำเนินการเรียกร้อง จนรัฐบาลมีมติคณะรัฐมนตรี 16 กรกฎาคม 2545 ผ่อนผันให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินการได้ และให้มีการจัดทำมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว เพื่อเป็นนโยบายรองรับการใช้สิทธิของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แต่จากท่าทีของรัฐบาลและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเห็นได้ว่า กรมประชาสัมพันธ์มีความพยายามที่จะบิดเบือนนโยบายตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมวิทยุชุมชนอ้างทอง และแนวคิดในการจัดทำโครงการวิทยุ อบต. เป็นต้น นอกจากนี้ มาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ ที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างขึ้นมานั้น รัฐบาลก็ไม่ดำเนินการนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีตามกำหนดเวลา เพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

³⁴ "ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง," ฐานเศรษฐกิจ (16 มกราคม 2546): 12.

³⁵ "คปส.สู้กรมกร๊วก," ฐานเศรษฐกิจ (6 กุมภาพันธ์ 2546): 13.

4.2. มติคณะรัฐมนตรี 24 มิถุนายน 2546: โครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์

หลังจากที่มีกระแสเรียกร้องจากกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชน ให้มีการนำร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ต่อมาก็มีการนำเสนอข่าวทางหนังสือพิมพ์ว่า คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 (ฝ่ายกฎหมายและระบบราชการ) มีมติไม่เห็นด้วยกับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ฯ ที่สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติเสนอ กล่าวคือ

เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2546 คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 (ฝ่ายกฎหมายและระบบราชการ) ซึ่งมีนายวิษณุ เครืองาม เป็นประธาน มีมติไม่เห็นด้วยกับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ ที่คณะทำงานซึ่งมีประธานคือ นายบุญเลิศ สุภคติก ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ร่างขึ้นร่วมกับตัวแทนนักวิชาการและสหพันธ์ฯ แต่มีมติให้ไปใช้แนวทางของกรมประชาสัมพันธ์ โดยให้ผู้ที่ต้องการดำเนินการวิทยุชุมชนไปใช้คลื่นของกรมประชาสัมพันธ์ ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และกรมประชาสัมพันธ์ มีข้อสังเกตต่อการดำเนินการดังกล่าวว่า อาจขัดต่อพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.2543 มาตรา 80 ที่ห้ามการจัดสรรคลื่นความถี่ใหม่จนกว่าจะมี กสช. และร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ฯ ดังกล่าวก็ไม่มีกฎหมายรองรับ ขณะเดียวกันกรมประชาสัมพันธ์ได้เสนอแนวทางเรื่องการดำเนินการวิทยุชุมชนมาด้วย ซึ่งเป็นแนวทางที่ผ่านการตีความจากคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว โดยให้มีการนำคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงระบบเอฟเอ็มที่กรมประชาสัมพันธ์ได้รับอนุญาตให้ใช้ในบางคลื่น หรือยังไม่ได้ใช้ในพื้นทีหนึ่งมาดำเนินการ ซึ่งการใช้คลื่นความถี่ดังกล่าวจะไม่รบกวนการใช้คลื่นความถี่อื่น ที่ดำเนินการอยู่แล้วในบริเวณใกล้เคียง³⁶

ลักษณะการดำเนินงานวิทยุชุมชนตามแนวทางของกรมประชาสัมพันธ์นั้น จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลาง ประกอบด้วย ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์โทรเลข สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อกำกับดูแล โดยให้ผู้ที่ต้องการจะดำเนินการวิทยุชุมชนแสดงความต้องการผ่าน อบต. เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการกลางในการพิจารณาผู้เหมาะสมที่จะดำเนินการวิทยุชุมชน โดยกรมประชาสัมพันธ์ และกรมไปรษณีย์โทรเลข จะร่วมกันตรวจสอบมาตรฐานเครื่องส่งที่จะใช้

³⁶ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, “ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน,” เอกสารประกอบในเวทีได้ส่วนสาธารณะเรื่อง ธรรมชาติ บาลกับสถานการณ์วิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสาร ไม่ตีพิมพ์)

งบประมาณของ อบต. และจดทะเบียนในนามของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ให้ใช้สถานีวิฑูของกรมประชาสัมพันธ์ที่ส่งกระจายเสียงอยู่ หรือใช้สถานีวิฑูย่อยที่จัดตั้งขึ้นใหม่ โดยที่กรมประชาสัมพันธ์จะเป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินรายการวิฑูชุมชนแต่ละสถานี และจะมีมาตรการผ่อนปรนระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของประชาชน³⁷ ซึ่งถ้ามีการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว จะทำให้วิฑูชุมชนต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจการกำกับดูแลของภาครัฐอย่างชัดเจน นั่นคือ กรมประชาสัมพันธ์ และกรมไปรษณีย์โทรเลข นอกจากนี้ ทั้งสององค์กรยังเป็นหน่วยงานราชการที่คัดค้านการเกิดขึ้นของวิฑูชุมชนภาคประชาชนมาโดยตลอดด้วย

จะเห็นได้ว่า มติของคณะกรรมการกถนกรองฯ เป็นการล้มข้อตกลงระหว่างสหพันธ์ฯ ที่มีการจัดตั้งวิฑูชุมชนไปแล้วกว่า 140 สถานี กับสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในการร่วมกันจัดทำร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ ขึ้น ทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิฑูชุมชนได้ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อหาช่องทางให้มือจักรเข้ามายับยั้งและตรวจสอบมติของคณะกรรมการกถนกรองฯ นั่นคือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา

เครือข่ายวิฑูชุมชนทั่วประเทศ, คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย ฯลฯ และองค์กรภาคประชาชนรวม 65 องค์กร ได้ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านการกระทำของรัฐ โดยร่วมกันลงนามเพื่อยื่นหนังสือร้องเรียนต่อ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิฯ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2546 โดยมีสาระสำคัญคือ ให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิการสื่อสารและการเรียนรู้ของประชาชน และขอให้สืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมติคณะกรรมการกถนกรองฯ ทั้งนี้ เนื่องจากคณะกรรมการกถนกรองฯ ที่มีนายวิฑู เครืองาม รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้เห็นชอบที่จะนำเสนอแนวทางการดำเนินการวิฑูชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นกรกระทำที่ขัดกับคำสั่งที่นายวิฑูเองได้เป็นผู้ลงนามให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิฑูชุมชน³⁸

นอกจากนี้ กลุ่มผลักดันเรื่องวิฑูชุมชน ยังได้ร้องเรียนไปที่คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เพื่อให้มีการตรวจสอบมติและกระบวนการดำเนินการที่ล้มล้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อมาคณะกรรมการการมีส่วนร่วมฯ ได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าให้ข้อมูลกรณีมติของคณะกรรมการกถนกรองฯ ประกอบด้วย นายบุญเลิศ สุกคิลก ในฐานะประธาน

³⁷ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิฑูชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีได้ส่วนสาธารณะเรื่อง ธรรมชาติของวิฑูชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

³⁸ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารเครือข่ายองค์กรชุมชน, "เรื่อง เรียกร้องความเป็นธรรมกรณีการดำเนินการของภาครัฐต่อวิฑูชุมชน," 8 เมษายน 2546.

คณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ตัวแทนจากกรมไปรษณีย์โทรเลข และนายวิญญู เครื่องงาม ในฐานะประธานคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ซึ่งนายวิญญูได้พูดถึงนโยบายของรัฐบาลว่า มีนโยบายให้ผ่อนปรนการดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ.2498 สำหรับการดำเนินการทดลองออกอากาศวิทยุชุมชนของภาคประชาชน และจะดำเนินการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีโดยเร็วที่สุด³⁹

จากการชี้แจงของนายวิญญูเป็นการยืนยันว่าจะไม่มีการทบทวนมติดังกล่าว ทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนได้เข้าร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมกรณีการดำเนินการของภาครัฐต่อวิทยุชุมชน ต่อมาในวันที่ 18 เมษายน 2546 นายจรัล ดิษฐาอภิชัย ในฐานะประธานอนุกรรมการการสื่อสารและความสัมพันธ์ในสังคม กรรมการสิทธิฯ ได้ทำหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อขอให้มีการยับยั้งการนำเสนอผลการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ต่อคณะรัฐมนตรี โดยในหนังสือระบุว่า เรื่องดังกล่าวควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึงสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการยอมรับจากประชาชนด้วย ซึ่งในระหว่างที่มีการยับยั้งนั้น คณะอนุกรรมการการสื่อสารฯ จะดำเนินการศึกษาและตรวจสอบเรื่องราวดังกล่าวโดยเร็วที่สุด เพื่อนำเสนอผลการศึกษาและตรวจสอบมาให้พิจารณาต่อไป⁴⁰

การส่งหนังสือของคณะกรรมการสิทธิฯ ไม่เป็นผล จะเห็นได้จากการออกมาเปิดเผยความคืบหน้าในการดำเนินการตามมติคณะกลั่นกรองฯของกรมประชาสัมพันธ์ โดยในวันที่ 6 มิถุนายน 2546 นายปราโมช รัฐวินิจ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ได้แถลงความคืบหน้าถึงโครงการทดลองวิทยุชุมชนตามแนวทางของกรมประชาสัมพันธ์ว่า ได้มีการปรับปรุงรูปแบบและเพิ่มเติมรายละเอียดของแผนการเสร็จเรียบร้อยแล้ว และนำเสนอต่อนายวิญญู เครื่องงาม รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะอนุกรรมการกลั่นกรองฯ เพื่อส่งเรื่องต่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

สำหรับหลักการของแนวทางทดลองวิทยุชุมชนในรูปแบบของกรมประชาสัมพันธ์นั้น มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดวิทยุ อปต. ที่เคยนำเสนอเมื่อปลายปี 2545 โดยใช้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวกลางในการคัดสรรผู้ประกอบการวิทยุชุมชน ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์จะเป็นผู้ใช้สิทธิขั้นสุดท้ายแทน กสท. ในการคัดเลือกอีกครั้ง กล่าวคือ จะเป็นการใช้คลื่นความถี่ซ้ำ โดยใช้คลื่นความถี่จากจังหวัดหนึ่งไปใช้ในจังหวัดอื่น ไม่ได้เป็นใช้คลื่นความถี่ใหม่แต่อย่างใด ใน

³⁹ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีได้สวนสาธารณะเรื่อง ธรรมากับบาลกับสถานการณ์วิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁴⁰ คณะอนุกรรมการการสื่อสารและความสัมพันธ์ในสังคม สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "หนังสือที่ สม.0001/02/637 เรื่อง ขอให้ยับยั้งการนำเสนอผลการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองคณะที่ 7 ต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี," 18 เมษายน 2546.

ส่วนของกระบวนการคัดสรรผู้จะมาทำหน้าที่เป็นคณะทำงานบริหารสถานีวิทยุชุมชนนั้น กรมประชาสัมพันธ์จะมอบหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายจัดการคัดสรรตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และรวบรวมรายชื่อเสนอให้คณะกรรมการของกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกอีกครั้ง โดยจะมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกซึ่งจะออกมาในรูประเบียบของกรมประชาสัมพันธ์เพื่อให้ยึดเป็นแนวทางในการทำงาน รวมถึงกรมประชาสัมพันธ์จะส่งบุคลากรไปอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ที่จะจัดรายการวิทยุชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ด้วย⁴¹

ในที่สุด คณะรัฐมนตรีก็มีมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการกลั่นกรองฯ เสนอ โดยมอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีดำเนินการ และมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาจัดสรรเวลาให้แก่ชุมชน และขอร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจู่ดปฏิบัติการเรียนรู่วิทยุชุมชน ในระหว่างที่ยังไม่มี กสข. ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2546 มีรายละเอียดดังนี้คือ

คณะรัฐมนตรี พิจารณาร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจู่ดปฏิบัติการเรียนรู่วิทยุชุมชนตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ แล้วมีมติดังนี้

1. เห็นควรมอบให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเร่งรัดดำเนินการแต่งตั้ง กสข. และ กทข. ให้เสร็จเรียบร้อยโดยเร็ว
2. เห็นควรมอบให้กรมประชาสัมพันธ์ ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ ที่อยู่ในฝ่ายบริหารและมีสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัด รับไปพิจารณาจัดสรรเวลาให้ชุมชนได้ใช้ออกอากาศให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อทดแทนการที่ประชาชนหรือชุมชนต้องตั้งสถานีวิทยุขึ้นเอง
3. โดยที่ร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้คณะทำงานได้ยกร่างขึ้นในระหว่างกรมประชาสัมพันธ์หารือปัญหาข้อกฎหมายไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงเห็นควรให้กรมประชาสัมพันธ์รับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวในเรื่องนี้ และขอสังเกตของสำนักนายกรัฐมนตรีไปพิจารณาว่า จะสามารถดำเนินการตามมาตรการและหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้เหมาะสมสอดคล้องรองรับ กสข. และ กทข. ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เพียงใด หรือไม่ โดยให้รับความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปประกอบการพิจารณา และให้เชิญผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลขไปร่วมพิจารณาด้วย⁴²

⁴¹ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีได้ส่วนสาธารณะเรื่อง ธรรมชาติของวิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁴² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0504/8961 เรื่อง ร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจู่ดปฏิบัติการเรียนรู่วิทยุชุมชน," 27 มิถุนายน 2546.

มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนเป็นอย่างมาก นำโดย สุภิญญา กลางณรงค์ เลขานุการ คปส. ที่แสดงความคิดเห็นว่า มติคณะรัฐมนตรีนี้ถือว่ารัฐบาลแทงกั๊กไม่หักกับภาคประชาชน แต่ก็ไม่ได้เปิดให้ประชาชนมีสถานีวิทยุชุมชน แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการร่วมกันมือกันระหว่างภาคประชาชนกับฝ่ายรัฐในการร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวระหว่างที่ยังไม่มี กสช. ซึ่งทุกฝ่ายก็เห็นตรงกันแล้วว่า จะไม่เอาประเด็นกฎหมายมาเป็นตัวตั้ง แต่ในทางปฏิบัติของภาครัฐไม่ได้เป็นไปตามนั้น เช่นเดียวกับนายวิเชียร กุศถวัศ ผู้ประสานงานสหพันธ์ฯ ที่เห็นว่า ภาคประชาชนไม่เคยได้อ่านมาง่ายๆ เพราะรัฐบาลให้กรมประชาสัมพันธ์เป็นเจ้าภาพในการแก้ปัญหาอีกเช่นเคย โดยที่ไม่มีตัวแทนจากภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม⁴³

หลังจากที่กรมประชาสัมพันธ์ใช้เวลาในการจัดทำมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ อยู่ระยะเวลาหนึ่ง ในที่สุด เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2547 คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) ได้พิจารณากรอบการดำเนินการและกรอบการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์แล้ว มีมติให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการโครงการตามที่เสนอ ดังนี้คือ

1. การดำเนินการวิทยุชุมชนให้พิจารณาทุกกลุ่มคือ กลุ่มผู้ดำเนินการอยู่แล้ว และกลุ่มผู้ที่ประสงค์จะดำเนินการรายใหม่
2. ไม่ให้ใช้คำว่า “สถานีวิทยุ” เพราะอาจขัดกับกฎหมาย เนื่องจากขณะนี้ยังไม่มีการจัดตั้ง กสช. ซึ่งตามมาตรา 80 ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.2543 ห้ามประการเพิ่มเติม จึงอาจใช้คำว่า “หน่วยเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน” หรือ “จุดปฏิบัติการ...” โดยขอให้มีการใช้คำว่า “เตรียมความพร้อม” อยู่ด้วย
3. ผู้เข้าร่วมโครงการต้องนำเครื่องส่ง/อุปกรณ์มาขึ้นทะเบียน พร้อมแสดงรายละเอียดของเครื่องส่งให้ถูกต้อง หากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วพบว่าไม่ตรงตามเอกสารหลักฐาน ณ วันที่มีการจดทะเบียน และไม่ได้มาตรฐาน ก็จะไม่รับพิจารณาให้ขึ้นทะเบียน
4. ผู้เข้าร่วมโครงการต้องจัดทำป้ายแสดงหน้าที่ทำการ เพื่อแสดงว่าเป็นสถานที่ดำเนินการวิทยุชุมชน
5. ให้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินการวิทยุชุมชนในคณะกรรมการ กทช. เพื่อประเมินผลการดำเนินการวิทยุชุมชนทั่วประเทศ โดยให้รับฟังข้อมูลจากคณะกรรมการกำกับดูแลด้านรายการของวิทยุกระจายเสียงในส่วนภูมิภาค ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

⁴³ “ภาคประชาชนจกรรัฐแทงกั๊กวิทยุชุมชน,” ข่าวสด (26 มิถุนายน 2546): 5.

และประชาสัมพันธจังหวัดเป็นเลขานุการ ตลอดจนอาสาสมัครเครือข่ายฯ ของกรมประชาสัมพันธที่รายงานหรือร้องเรียนเข้ามา

6. กำหนดเวลาออกอากาศประจำวันของวิทยุชุมชนนั้น ให้เป็นไปตามความพร้อมของแต่ละแห่งว่าจะออกอากาศวันละกี่ชั่วโมง

7. การโฆษณาหารายได้ของวิทยุชุมชนนั้นให้มีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที

8. ผู้เข้าร่วมโครงการให้เป็นกลุ่มบุคคลในชุมชนนั้น ไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ และให้แต่งตั้งบุคคลในบุคคลหนึ่งเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบ

9. ภาษาที่ใช้ในการออกอากาศให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

10. การดำเนินการวิทยุชุมชนนอกจากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายวิทยุโทรทัศนแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

การดำเนินการ โครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนเพื่อจัดระเบียบวิทยุชุมชนนั้น กรมประชาสัมพันธจะออกใบอนุญาตในการออกอากาศให้ แต่ต้องทำสัญญาภายใต้เงื่อนไขว่าจะหารายได้หรือโฆษณาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที จะต้องมีคณะกรรมการบริหารจตุปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนตามกฎหมายวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศนทุกประการ โดยผู้เข้าร่วมโครงการต้องชำระค่าธรรมเนียมร่วมโครงการปีละ 1,000 บาท และต้องชำระเงินค่าประกัน 5,000 บาท เพื่อป้องกันการทำผิดสัญญา ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมโครงการคือ กลุ่มที่ดำเนินการอยู่แล้วและกลุ่มที่ต้องการดำเนินการใหม่ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นนิติบุคคลแต่เป็นเพียงกลุ่มบุคคลในชุมชน นอกจากนี้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการต้องดำเนินการวิทยุชุมชนด้วยตนเอง จะโอนให้บุคคลอื่นหรือให้เช่าช่วงไม่ได้ จะต้องมีกรรมการบันทึกเทปรายการทุกรายการที่ออกอากาศ และเก็บรักษาไว้ที่จตุปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนไม่น้อยกว่า 15 วัน นับจากวันออกอากาศเพื่อการตรวจสอบ หากผู้เข้าร่วมโครงการไม่ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว กรมประชาสัมพันธมีอำนาจสั่งคดีให้บริการวิทยุชุมชนได้ทุกกรณี และมีสิทธิริบหลักประกันได้ทั้งหมด ทั้งนี้ เมื่อทำสัญญาแล้วจะเป็นวิทยุชุมชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของกรมประชาสัมพันธ แต่สามารถหารายได้จากโฆษณาได้⁴⁴

อย่างไรก็ตาม กรมประชาสัมพันธได้ประกาศให้สถานีวิทยุชุมชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการยื่นความจำนงที่สำนักประชาสัมพันธทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน-31 ธันวาคม 2547 โดยภายในวันที่ 31 มกราคม 2548 จะให้มีการลงนามในสัญญาทุกฉบับ และตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์

⁴⁴ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีไต่สวนสาธารณะเรื่อง ธรรมชาติของวิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

2548 สำนักประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศจะเข้มงวดกับผู้ที่ดำเนินการวิทยุชุมชนผิดกฎหมายอย่างเข้มงวด เช่น การปิดสัญญาณและยึดเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ⁴⁵

ภายหลังจากที่กรมประชาสัมพันธ์ประกาศโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน เพื่อจัดระเบียบวิทยุชุมชนนั้น กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนได้ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเด็นที่เปิดโอกาสให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาเพื่อหารายได้ เพราะการมีโฆษณาเป็นการบิดเบือนหลักการของวิทยุชุมชนภาคประชาชน

สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม นำโดยดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ หัวหน้าโครงการพัฒนาวิทยุชุมชน ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “วิทยุประชาชน จากชุมชนสู่สังคมประเทศ” เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2546 ซึ่งในงาน ศ.น.พ.ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส ได้กล่าวถึงวิทยุชุมชนภาคประชาชนว่า การทำวิทยุชุมชนของประชาชนนั้น รัฐบาลไม่ควรคัดค้าน เพราะไม่ต้องเสียงบประมาณ ประชาชนคิดทำขึ้นเอง ซึ่งจุดนี้ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เอง หากกรมประชาสัมพันธ์จัดเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมชมวิทยุชุมชนต่างๆ จะเข้าใจสาระการดำเนินงานของภาคประชาชนมากขึ้น เพราะฉะนั้น ถ้าข้าราชการเกิดความเข้าใจก็จะง่ายต่อการเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎหมาย ขณะเดียวกัน น.พ.ประเวศ ก็สนับสนุนให้ภาคประชาชนทำวิทยุชุมชนต่อไป แม้ว่าจะถูกจับก็ตาม เช่นเดียวกับ ศ.เสนห์ จามริก ประธานคณะกรรมการสิทธิฯ ที่สนับสนุนวิทยุชุมชน และได้ชี้แนะว่า ประชาชนต้องสร้างฐานเครือข่ายและสร้างความเป็นตัวตนของชุมชนขึ้นมา และการเคลื่อนไหวในเรื่องวิทยุชุมชนต้องร่วมกันทำทั้งชุมชน⁴⁶

จะเห็นได้ว่า การแสดงความคิดเห็นของทั้งสองท่าน ในฐานะผู้ที่ได้รับการยอมรับในสังคม ได้ออกมาสนับสนุนการจัดตั้งวิทยุชุมชนภาคประชาชน ทำให้วิทยุชุมชนเกิดความชอบธรรมในการดำเนินการต่อไป แม้ภาครัฐจะไม่เห็นด้วยก็ตาม

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ และสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน ได้จัดแถลงข่าวและออกแถลงการณ์เรียกร้องให้กรมประชาสัมพันธ์ระงับการดำเนินการ และความพยายามที่จะจัดระเบียบวิทยุชุมชนภายใต้เงื่อนไขอนุญาตให้มีการโฆษณาเพื่อหารายได้ ทั้งสององค์กรได้ให้เหตุผลว่า การกระทำของกรมประชาสัมพันธ์อาจขัดต่อเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและมาตรา 26 ของ

⁴⁵ “กรมประชาสัมพันธ์ลดหย่อนหลังแก้ปัญหาวิทยุชุมชน,” *มติชน* (2 พฤศจิกายน 2547): 17.

⁴⁶ “หมอบประเวศ-ศ.เสนห์ หนุนวิทยุชุมชน,” *ข่าวสด* (20 กันยายน 2546): 5.

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.2543 ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “...ภาคประชาชนต้องดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ และไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ”⁴⁷

พร้อมกันนั้น กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนยังได้ชี้แจงต่อสาธารณะถึงโครงการของกรมประชาสัมพันธ์ว่า นอกจากกรมประชาสัมพันธ์จะไม่แจ้งสิทธิในคลื่นของภาคประชาชนทางสื่อสาธารณะแล้ว ยังดำเนินการขัดขวาง แทรกแซง และแปรเปลี่ยนแนวคิดและแนวทางในมาตรการผ่อนผัน ให้อยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของตนเองโดยขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ที่ร้ายที่สุดก็คือ การกระตุ้นให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจในกระบวนการเรียนรู้วิทยุชุมชน ให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อมาอยู่ในสังกัดของกรมประชาสัมพันธ์ โดยสร้างความพึงพอใจด้วยการออกประกาศให้หารายได้ได้ ซึ่งนอกจากอาจเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบแล้ว ยังอาจเป็นการล้มล้างหลักการ คุณค่า และคำอธิบายวิทยุชุมชน ในฐานะสื่อภาคประชาชนอีกด้วย

ต่อมา นายวิเชียร กุศถวัศ ผู้ประสานงานสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อ น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ประธานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา ขอให้ตรวจสอบโครงการฯ ของกรมประชาสัมพันธ์ และคำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์ที่ให้ประชาสัมพันธ์จังหวัดทุกจังหวัด เชิญผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเข้าฟังการชี้แจง และกำหนดเวลาเข้าร่วมโครงการฯ ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2547 พร้อมทั้งประกาศว่าจะเริ่มจับวิทยุชุมชนที่ไม่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548 เป็นต้นไป⁴⁸

นอกจากนี้ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยได้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังนายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งกำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อขอให้ทบทวนมาตรการที่กรมประชาสัมพันธ์รับเป็นผู้จดทะเบียนวิทยุชุมชนทั่วประเทศ และกำหนดให้มีโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาที เนื่องจากเห็นว่าแนวทางดังกล่าวไม่เป็นผลดีต่อกระบวนการเรียนรู้ของภาคประชาชนเพื่อใช้สิทธิในการสื่อสารตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ⁴⁹

หลังจากที่กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนออกมากัดค้านเรื่องการให้วิทยุชุมชนมีโฆษณา ทำให้นายวิษณุ เครืองาม ได้จัดการประชุมอภิปรายถึงความเหมาะสมเรื่องที่จะให้มีการโฆษณาทางวิทยุชุมชน โดยเชิญนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์ไทย คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ สมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น มูลนิธิเพื่อ

⁴⁷ “คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อจี้กรมประชาสัมพันธ์,” กรุงเทพธุรกิจ (15 พฤศจิกายน 2547): 20.

⁴⁸ “วิทยุชุมชนเดือด ร้องกรรมการ” โพสต์ทูเดย์ (17 พฤศจิกายน 2547): 5.

⁴⁹ วิทยุชุมชนไล่เอกวิษณุขอมฟังความเห็นห้ามมีโฆษณา, 8 ธันวาคม 2547, แหล่งที่มา: <http://www.newspnn.net> [3 สิงหาคม

คุณธรรม และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้มีโฆษณาในวิทยุชุมชน ในวันที่ 8 ธันวาคม 2547 ในที่ประชุมได้มีการอภิปรายถึงความเหมาะสมเรื่องที่จะให้มีการโฆษณาทางวิทยุชุมชนกันอย่างกว้างขวาง โดยมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการโฆษณา แต่ส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยเนื่องจากเห็นว่าเป็นช่องทางให้กลุ่มนักธุรกิจเข้ามาใช้วิทยุชุมชนในการแสวงหาผลประโยชน์ ขณะที่ฝ่ายสนับสนุนเห็นว่าการทำวิทยุชุมชนต้องมีค่าใช้จ่าย ดังนั้นจึงต้องอาศัยรายได้จากการโฆษณามาเป็นค่าดำเนินการ ซึ่งนายวิษณุ เครืองามได้กล่าวกับที่ประชุมว่า ที่ผ่านมายังเห็นด้วยกับการให้วิทยุชุมชนมีโฆษณา เพราะเข้าใจว่าการทำสถานีขึ้นมานั้นจะต้องมีต้นทุนในการดำเนินการ แต่ภายหลังก็เห็นด้วยกับเสียงคัดค้านที่บอกว่า วิทยุชุมชนต้องเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ดังนั้นการมีโฆษณาอาจจะไปทำลายหลักการของวิทยุชุมชนก็ได้ ในส่วนของเรื่องจะมีโฆษณาหรือไม่มีนั้นจะนำไปหารือในที่ประชุมกองงาน กทช. อีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะนำไปกำหนดเป็นเกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนวิทยุชุมชนต่อไป แต่ก็ไม่ได้มีการกำหนดวันเวลาที่ชัดเจนว่าเมื่อไหร่⁵⁰

ในระหว่างที่รอ กทช. พิจารณาว่าจะให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาหรือไม่ กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนได้มีการระดมความคิดผ่านการจัดการสัมมนา เพื่อทำความเข้าใจต่อสาธารณะในประเด็นการดำเนินการของกรมประชาสัมพันธ์ และแสดงจุดยืนในการไม่เข้าร่วมโครงการฯ ของกรมประชาสัมพันธ์ ยื่นหนังสือไปยังคณะกรรมการวุฒิสภาให้มีการตรวจสอบกรณีดังกล่าว รวมทั้งเรียกร้องให้นำมาตรการและหลักเกณฑ์ที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมมาใช้ กล่าวคือ

คณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา สถาบันพระปกเกล้า สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม ร่วมกันจัดงานสัมมนาระดับประเทศเรื่อง “วิทยุชุมชนเพื่อสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วม และประชาธิปไตย” โดยมีผู้แทนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั่วประเทศกว่า 200 คนมาร่วมงาน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิทยุชุมชน เพื่อนำผลที่ได้เสนอต่อ กทช., รัฐบาลและวุฒิสภา ในที่ประชุมผู้แทนวิทยุชุมชนทั้งหมดได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และสรุปว่าจะไม่เข้าร่วมการจดทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเห็นว่าหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้น ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิประชาชนสื่อสารได้อย่างเสรี วิธีการของกรมประชาสัมพันธ์คือ การควบคุมการเรียนรู้ของภาคประชาชน นอกจากนี้ เงื่อนไขหลายประการก็เป็นข้อจำกัดที่ภาคประชาชนไม่เห็นด้วย เช่น กำหนดให้มีการสอบใบผู้ประกาศ, ต้องให้ความร่วมมือถ่ายทอดรายการจากสถานีหลักในส่วนกลาง, การกำหนดค่าธรรมเนียม 1,000 บาทและเงินมัดจำ 5,000 บาท, ให้เก็บเทปเพื่อเป็นหลักฐานหลังออกอากาศเป็น

⁵⁰ “กทช. วิทยุชุมชนไร้ข้อยุติ,” *คมชัดลึก* (9 ธันวาคม 2547): 17.

เวลา 15 วัน และโดยเฉพาะการให้มีโฆษณา ซึ่งจะเป็นช่องทางให้ภาคธุรกิจเข้ามาเบียดเบียนพื้นที่ของภาคประชาชน

มติของที่ประชุม ยังเรียกร้องให้กรมประชาสัมพันธ์ยกเลิกมาตรการดังกล่าวในทันที และจัดให้มีการหารือกับภาคประชาชนเพื่อกำหนดกติกาในการกำกับดูแลร่วมกัน เนื่องจากที่ผ่านมาชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการทดลองเรียนรู้วิทยุชุมชนตัวจริงไม่เคยมีส่วนร่วมรับรู้ อีกทั้งให้กรมประชาสัมพันธ์นำร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวการเรียนรู้วิทยุชุมชน ที่ผ่านความเห็นชอบจากการประชุม 3 ฝ่ายคือ ภาครัฐ นักวิชาการ และประชาชน เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2545 ซึ่งเป็นฉบับเดิมที่ยังไม่ผ่านการแก้ไขจากภาครัฐและกรมประชาสัมพันธ์มาเป็นแนวทางการประกอบการพิจารณา ร่วมกับการผลักดันมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2546 และยืนยันอย่างชัดเจนว่าวิทยุชุมชนที่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์เดิมนั้นสามารถอยู่ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีโฆษณา

จากการประชุมดังกล่าว คณะกรรมาธิการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา จะเชิญนายวิญญู เครืองาม รองนายกรัฐมนตรีที่กำกับดูแลเรื่องนี้ และอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ชี้แจง และรับทราบมติจากที่ประชุมดังกล่าวต่อไป⁵¹

หลังจากที่เคยยื่นหนังสือไปแล้ว ต่อมาสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ได้ออกแถลงการณ์ทวงถามนายวิญญู เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ต่อประเด็นที่กรมประชาสัมพันธ์ประกาศรับจดทะเบียนวิทยุชุมชนและอนุญาตให้มีโฆษณาได้ หลังส่งหนังสือร้องเรียนแล้วไม่มีความคืบหน้า ขณะที่ใกล้ระยะเวลาที่กำหนดในสิ้นเดือนนี้ ซึ่งรองนายกฯ รับปากว่าจะนำความเห็นดังกล่าวไปพิจารณาและทบทวนอีกครั้ง แต่ยังไม่มีความคืบหน้าใดๆ⁵²

จากการที่กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนออกมากัดค้ำยันโครงการฯ ของกรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ในที่สุดกรมประชาสัมพันธ์ ได้ขยายเวลาการดำเนินการจดทะเบียนวิทยุชุมชนออกไปไม่มีกำหนด โดยนายเกษมชัชพร เสริมพานิช ผู้อำนวยการกองงาน กทข. กรมประชาสัมพันธ์ กล่าวถึงความคืบหน้าโครงการฯว่า นายวิญญู เครืองาม รองนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายให้ขยายเวลาโครงการดังกล่าวออกไปโดยไม่มีกำหนด จากเดิมที่จะสิ้นสุดในสิ้นปีนี้ เพื่อทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมโครงการอย่างเต็มที่ และจัดทำเป็นแผนแม่บทเกี่ยวกับวิทยุชุมชนนำเสนอ กสทช. ที่คาดว่าจะจัดตั้งได้ต้นปีหน้า และหากผู้ที่ไม่ต้องการมาทำสัญญาร่วมโครงการกับกรมประชาสัมพันธ์ก็จะไม่

⁵¹ คณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปสื่อ, “ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน,” เอกสารประกอบในเวทีได้ส่วนสาธารณะเรื่อง ธรรมชาติ บาลกับสถานการณ์วิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสาร ไม่ตีพิมพ์)

⁵² ทวงสัญญารองนายกฯ ยกเลิกมาตรการของกรมประชาสัมพันธ์, 23 ธันวาคม 2547, แหล่งที่มา:

มีการดำเนินคดีตามกฎหมายหากไม่พบว่ามีผลกระทบใด ส่วนผู้ที่เข้าร่วมโครงการทางกรมประชาสัมพันธ์ ก็จะมีการเสนอขอให้ กสช.พิจารณา ในฐานะผู้ประกอบการวิทยุชุมชนกับกรมประชาสัมพันธ์ต่อไป⁵³

แม้จะมีการบีบระยะเวลาการจดทะเบียนออกไป แต่ภาครัฐก็ไม่ได้มีการพิจารณาแก้ไข รายละเอียดในโครงการฯ ของกรมประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะประเด็นการให้วิทยุชุมชนมีโฆษณา ตามที่กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนเรียกร้อง

จะเห็นได้ว่า มติคณะรัฐมนตรี 24 มิถุนายน 2546 เป็นมติที่บิดเบือนการดำเนินการวิทยุชุมชนภาคประชาชน โดยการยกอำนาจให้กรมประชาสัมพันธ์จัดทำนโยบายเพื่อจัดระเบียบวิทยุชุมชน แต่โครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ กลับเป็นนโยบายที่ทำลายกระบวนการเรียนรู้วิทยุชุมชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการให้วิทยุชุมชนมีโฆษณา ที่เปิดโอกาสให้ภาครัฐกึ่งและการเมืองเข้ามาใช้วิทยุชุมชนในการแสวงหาประโยชน์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนจะดำเนินการเรียกร้อง จนกระทั่งกรมประชาสัมพันธ์ขยายเวลาการรับจดทะเบียนวิทยุชุมชนแล้วก็ตาม แต่หลักการต่างๆ ในโครงการฯของกรมประชาสัมพันธ์ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าจะมีหลายฝ่ายออกมาคัดค้านการดำเนินการของกรมประชาสัมพันธ์

4.3. มติคณะรัฐมนตรี 16 สิงหาคม 2548: แนวทางแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน

หลังจากที่กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดทำโครงการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบวิทยุชุมชน โดยมีแรงจูงใจให้ผู้ดำเนินการวิทยุชุมชนกับกรมประชาสัมพันธ์ สามารถมีการโฆษณาหารายได้ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการวิทยุชุมชน แม้ว่า กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนจะเรียกร้องให้มีการยุติการรับจดทะเบียนตามโครงการฯ ของกรมประชาสัมพันธ์ แต่การเรียกร้องดังกล่าวทำให้กรมประชาสัมพันธ์ ขยายเวลาออกไปโดยไม่มีกำหนดเท่านั้น ซึ่งการดำเนินการของกรมประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุอย่างเสรี โดยใช้ชื่อว่า วิทยุชุมชน ตั้งแต่ช่วงปี 2547 มีจำนวนมากนับพันสถานี ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมากจากเดิมที่มีเพียงวิทยุชุมชนตามกระบวนการเรียนรู้ของภาคประชาชนจำนวนไม่ถึง 200 สถานี ปัญหาดังกล่าวทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนต้องออกมาเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะว่าวิทยุชุมชนภาคประชาชนมีความแตกต่างจากวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณาของกรมประชาสัมพันธ์ ที่มีลักษณะเหมือนกับวิทยุเอกชนขนาดเล็ก

โครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ ที่เปิดช่องให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ชั่วโมงละ 6 นาที พร้อมกับเปิดให้มีการลงทะเบียนวิทยุชุมชน ทั้งผู้ประกอบการรายเดิมและรายใหม่ ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้นำไปสู่การเกิดวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณาจำนวนมาก ใน

⁵³ "กรมประชาสัมพันธ์ขยายลงทะเบียนวิทยุชุมชน," *มติชน* (28 ธันวาคม 2547):17.

ลักษณะของวิทยุเอกชน และทำให้มีการรวมตัวของผู้ประกอบการวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา เพื่อแสดงตัวตนให้ผู้ใช้สิทธิในการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ โดยมีการรวมกลุ่มที่ชัดเจน 2 กลุ่ม คือ สมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น และเครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย

สมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น เป็นการรวมตัวของผู้ประกอบการวิทยุที่มาจากทะเบียนวิทยุชุมชน ตามประกาศโครงการฯ ของกรมประชาสัมพันธ์ และเป็นรูปแบบวิทยุชุมชนที่กรมประชาสัมพันธ์ให้การสนับสนุน ลักษณะของวิทยุชุมชนในสมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่นเหมือนกับวิทยุชุมชนภาคประชาชนทุกประการ เพียงแต่มีการโฆษณาเพื่อหารายได้เหมือนกับวิทยุเอกชน ซึ่งกลุ่มนี้ต้องการเข้ามาดำเนินการวิทยุชุมชนตามสัดส่วน 20% ที่ภาคประชาชนพึงได้รับจากการจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งสมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่นนั้น มีจำนวนสมาชิกกว่า 300 สถานีทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นนักจัดรายการวิทยุที่เข้าเวลาจัดรายการทางสถานีวิทยุทหาร อสมท. อย่างเช่น สมบัติ พิมพ์แสง นายกสมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น ก็เคยจัดรายการวิทยุในภาคเอเอ็มมาก่อน⁵⁴

ในส่วนของเครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย ได้ปรากฏตัวขึ้นเมื่อวิทยุชุมชนภาคประชาชนออกมาเรียกร้องให้ยกเลิกการมีโฆษณาเพื่อหารายได้ในวิทยุชุมชน และการประกาศเข้าร่วมโครงการฯของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อแสดงตัวตนและจุดยืนที่มีความแตกต่างกับวิทยุชุมชนภาคประชาชน และเรียกร้องให้ภาครัฐมีมาตรการรองรับการดำเนินการของกลุ่มด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับการพิจารณาสัดส่วนผู้ประกอบการวิทยุในภาคธุรกิจตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย เป็นการรวมตัวของนักจัดรายการอิสระหรือผู้ประกอบการวิทยุอิสระขนาดเล็ก ที่ไม่ได้สังกัดหรือร่วมทุนกับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ แต่เป็นกลุ่มที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่น ที่เป็นเจ้าของกิจการไม่ใช่เป็นลูกจ้างหรือผู้รับสัญญาของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ และเป็นดำเนินการเพื่อการแสวงหาผลกำไรหรือรายได้จากการโฆษณาและรายได้จากช่องทางอื่นๆ⁵⁵

การเกิดขึ้นของวิทยุเอกชนจำนวนมากจากนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์นั้น ได้รับความสนใจและวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการ ผู้ประกอบการ และสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการสัมมนา และการนำเสนอผ่านสื่อ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นปัญหาวิทยุชุมชนที่ภาครัฐต้องดำเนินการแก้ไข

⁵⁴ บางนา บางปะกง, “คลื่นข้าใครอย่าแตะ: การเมืองเรื่องวิทยุชุมชน,” นิตยสารศิลปวัฒนธรรม 13, 673 (เมษายน 2548); 87.

⁵⁵ วิทยุอิสระขนาดเล็กที่ไม่ได้สังกัดกลุ่มทุนใหญ่จะมีที่ขึ้นตรงไหนหลังเกิด กศช., 28 มีนาคม 2548, แหล่งที่มา:

กลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชนได้มีส่วนร่วมใน การจัดเสวนาเรื่อง “เปิดมิติ SME ในธุรกิจวิद्यุกระจายเสียง” เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2548 โดยมีสมาคมนักข่าววิद्यุและโทรทัศน์ไทย และคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกันจัดขึ้น มีวิทยากรหลายแขนง ประกอบด้วย ผศ.ดร. นवलน้อย ตรีรัตน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ ประธานสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน, รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, จันทรา ชัยนาม นักจัดรายการวิทยุอิสระ, เถิง สมทรัพย์ กรรมการผู้จัดการบริษัท ว็อดค็อก จำกัด, สกาว สืบสายเชื้อ นักจัดรายการอิสระ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และนายสมชาย แสวงการ สมาคมนักข่าววิद्यุและโทรทัศน์ไทย ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการวิद्यุเอกชนขนาดเล็ก และขนาดกลาง ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน รวมทั้งมองอนาคตของการทำธุรกิจนี้หลังมี กสช. เนื่องจากขณะนี้มีความสับสนเกี่ยวกับวิद्यุชุมชน หลังจากที่กรมประชาสัมพันธ์ประกาศระเบียบให้วิद्यุชุมชนมีโฆษณาได้ จึงทำให้คนทำวิद्यุรายย่อยในท้องถิ่นหนีจากการแข่งขันในคลื่นกระแสดั้งเดิมที่มีค่าเช่าเวลาสูงมากมาทำวิद्यุชุมชน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาขึ้นและภาครัฐยังไม่มีการจัดการใดๆ รวมทั้งยังไม่มีการพิจารณาถึงกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กดังกล่าว ซึ่งในการสัมมนาได้มีความเห็นตรงกันว่า ภาครัฐและ กสช.ควรให้มีการแยกประเภทวิद्यุท้องถิ่นเพื่อหารายได้ออกจากวิद्यุชุมชน และต้องสร้างพื้นที่ให้ธุรกิจวิद्यุขนาดกลางและขนาดเล็กด้วย

ดังที่ นักวิชาการสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และสื่อสารมวลชน นำโดย ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ ได้ชี้ว่า กรมประชาสัมพันธ์กระทำการที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้วิद्यุชุมชนปั่นป่วน อาจจะต้องพึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาให้ชี้ขาดว่า กรมประชาสัมพันธ์ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือไม่ พร้อมทั้งเสนอทางออกของวิद्यุระดับ SME ว่า ควรดำเนินการผลักดันให้กสช.แบ่งสัดส่วนผู้ประกอบการให้ชัดเจน เช่นเดียวกับ รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ที่เห็นว่า สิทธิเสรีภาพในการสื่อสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ถ้ามีวิद्यุชุมชนแล้ว วิद्यุพาณิชย์ระดับ SME เล็กๆ ทั้งหลาย ก็ควรมีสถานะอยู่ได้ด้วยเช่นกัน โดย กสช.ควรกำหนดสัดส่วนคลื่นในภาคส่วนต่างๆ ให้ชัดเจนและเป็นธรรม ทั้งภาคประชาชนหรือชุมชน ภาคราชการ และภาคธุรกิจ นอกจากนี้ ผศ.ดร.นवलน้อย ตรีรัตน์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า วิद्यุขนาดเล็กจำนวนมากที่เรียกกันว่าวิद्यุชุมชนแบบมีโฆษณาและไม่มีโฆษณานั้น เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ควรแยกวิद्यุที่มีโฆษณาออกจากวิद्यุชุมชน โดยอาจเรียกว่า วิद्यุท้องถิ่น เพราะมีที่มาและวัตถุประสงค์ต่างกัน⁵⁶

นอกจากกรณีที่กรมประชาสัมพันธ์มีนโยบายเปิดให้ผู้ประกอบการเอกชนทำวิद्यุชุมชนได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ และทำให้ผู้ประกอบการทั้งบริษัทใหญ่และบริษัทเล็กที่อยู่ในแวดวงบันเทิง รวมทั้ง

⁵⁶ เรียกร้องกสช. จัดระเบียบและสร้างเกณฑ์เพื่อหนุนให้ธุรกิจวิद्यุท้องถิ่นเกิดขึ้นและอยู่ได้โดยแยกขาดจากวิद्यุชุมชน. 7

ธุรกิจอื่น หันมาทำวิสาหกิจชุมชนแบบมีโฆษณาเป็นจำนวนมากนั้น ก็มีการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชน ในอีกมุมหนึ่งว่า วิสาหกิจชุมชนแบบมีโฆษณาได้สร้างปัญหาให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจรายเดิมหรือวิสาหกิจกระแสหลักที่ไม่ใช่วิสาหกิจชุมชนด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจกระแสหลักหรือที่เรียกว่า เมนสตรีม (mainstream) ที่รู้จักกันโดยทั่วไปได้รับผลกระทบจากบรรดาวิสาหกิจชุมชน ในแง่ของ เทคนิคการส่งสัญญาณเพราะการจัดระเบียบยังไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน มีหลายคลื่นที่เริ่มถูกละเลยของวิสาหกิจชุมชนเข้ามาแทรกในรายการ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการส่งสัญญาณ⁵⁷

นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอผ่านสื่อว่า การที่หน่วยงานราชการได้ยกเลิกการให้สัมปทานคลื่นวิทยุกับผู้ประกอบการเอกชน เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการขยายตัวของวิสาหกิจชุมชนแบบมีโฆษณาจำนวนมาก โดยมีการนำเสนอว่า หลังจากที่มีการดึงคลื่นวิทยุกลับมาทำเองของ อสมท. และรัฐบาลต้องการให้สถานีของเหล่าทัพต่างๆ มีรายการวิทยุประเภทเพลงลดลง และเป็นรายการเพื่อความมั่นคงของชาติให้มากขึ้น ผลกระทบจึงตกไปที่ผู้ประกอบการทั้งรายเล็กและรายใหญ่ ที่ต้องเตรียมหาบ้านหลังใหม่เพื่อความอยู่รอดและหนึ่งในบ้านหลังใหม่นั้นคือ วิสาหกิจชุมชน เนื่องจากการลงทุนค่าใช้จ่ายไม่ถึงแสนบาทก็สามารถเปิดวิทยุได้ ช่วงระหว่างรายการที่จัดนั้นสามารถมีโฆษณาได้ 6 นาที/ชั่วโมง ซึ่งต่างกับคลื่นวิทยุสัมปทานทั่วไปที่ต้นทุนการผลิตขั้นต่ำกว่า 10 ล้านบาทแล้ว แม้ว่าจะสามารถโฆษณาได้มากถึง 20 นาที/ชั่วโมง แต่ก็แพงกว่าวิสาหกิจชุมชนอยู่หลายสิบเท่า นอกจากนี้ความผันผวนในการถูกลดออกจากรายการยังต่ำกว่าด้วย⁵⁸

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิสาหกิจชุมชนแบบมีโฆษณาของกรมประชาสัมพันธ์ ทำให้กลุ่มหลักคั้นเรื่องวิสาหกิจชุมชนทำการเคลื่อนไหวและเรียกร้องเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ยังมีการเคลื่อนไหวของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนแบบมีโฆษณาของกรมประชาสัมพันธ์ด้วย

การเข้ามาดำเนินการแก้ปัญหาวิสาหกิจชุมชนโดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสช.) โดยมียายก้าพล ภูมณี ในฐานะประธานคณะกรรมการพิจารณาศึกษาการดำเนินงานของ กสช. เป็นประธานสัมมนาได้เปิดเผยว่า จากการประชุมร่วมกับตัวแทนวิสาหกิจชุมชน 450 คนทั่วประเทศ เพื่อระดมความเห็นในการแก้ปัญหาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างตัวแทนวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ ตัวแทนจากสหพันธ์ฯ รวม 40 คน กับคณะกรรมการ กสช. และ กองงานกทช. ในการจัดทำกรอบเบื้องต้นเป็นตุ๊กตาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย ก่อนจะมีการจัดตั้ง กสช. ขึ้นมา คณะทำงานชุดดังกล่าวจัดตั้งขึ้นมาเพื่อกำหนดกรอบเบื้องต้นให้วิสาหกิจชุมชนรับเป็น

⁵⁷ "แยกคลื่นวิทยุชุมชนก่อนเหตุส่งสัญญาณแทรกชายใหญ่," ผู้จัดการรายวัน (10 มกราคม 2548): 30.

⁵⁸ "แยกกลุ่มทุนมุ่งเสียวิทยุชุมชน," ผู้จัดการรายสัปดาห์ (10 มกราคม 2548): 4.

กฎเกณฑ์ร่วมกันเพื่อไปดำเนินการ เพราะขณะนี้เกิดปัญหาค่อนข้างมาก หากไม่แก้ไขวิทยุชุมชนจะไม่สามารถเกิดได้ และเมื่อคณะทำงานมีการกำหนดกรอบขึ้นมาแล้ว จะสามารถดำเนินการกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เบื้องต้นนี้ได้ เช่นกลุ่มวิทยุเอกชน เป็นต้น⁵⁹ เครือข่ายวิทยุชุมชนได้ออกมาเคลื่อนไหวให้มีการดำเนินการกับวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยนายวิโรจน์ พูลสุข ประธานเครือข่ายคนไทยรักไทย ได้ยื่นหนังสือถึงนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อเสนอให้มีการยกเลิกประกาศของกรมประชาสัมพันธ์ เรื่องโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดวิทยุชุมชนจำนวนมากจาก 500 จุด เป็น 2,500 จุด เนื่องจากหวังผลประโยชน์จากการโฆษณาและยังเป็นต้นตอของปัญหาด้วย โดยควรยกเลิกและตรวจจับวิทยุชุมชนที่ไม่อยู่ในคุณสมบัติให้หยุดออกอากาศและแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวิทยุชุมชนที่ดำเนินการอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งได้เสนอให้มีการเปิดจดทะเบียนผู้ที่ต้องการทำวิทยุธุรกิจเพื่อเป็นข้อมูลให้กับ กสช. เพื่อเตรียมความพร้อมไปก่อนจนกว่า กสช. จะมีกฎระเบียบออกมา⁶⁰

นอกจากนี้ ยังมีการเรียกร้องให้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นโดยนายก่อเขต จันทเลิศลักษณ์ อุปนายกฝ่ายสิทธิเสรีภาพ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ได้ยื่นจดหมายต่อนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2548 ให้ภาครัฐจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อเสนอเป็นแนวทางแก้ปัญหาความวุ่นวายของวิทยุชุมชนที่มีโฆษณา และมีการเพิ่มกำลังส่งโดยไร้ขีดจำกัดทำให้เกิดคลื่นรบกวน โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากวิทยุชุมชนตามโครงการของกรมประชาสัมพันธ์ ที่ภาครัฐควรเร่งดำเนินการแก้ไขดังนี้⁶¹

1. ในช่วงเวลาไม่ถึงครึ่งปี (เริ่มเมื่อปลายปี 2547) ที่มีการประกาศให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ ทำให้เกิดกลุ่มธุรกิจวิทยุจำนวนมากมาเปิดสถานีใหม่ ขณะนี้มีจำนวนอย่างไม่เป็นทางการนับพันแห่งทั่วประเทศ ทั้งๆ ที่ก่อนประกาศให้มีโฆษณามีวิทยุชุมชนภาคประชาชนเพียง 200 กว่าแห่งเท่านั้น

2. การเปิดสถานีใหม่โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ กลายเป็นปัญหาเพราะไร้ระเบียบและขาดการจัดการที่ดี บางสถานีเพิ่มกำลังส่งให้สูงมากๆ ทำให้เกิดสภาพคลื่นความถี่รบกวนทั้งสัญญาณวิทยุในสถานีใกล้เคียงและสัญญาณโทรทัศน์ อีกทั้งบางแห่งยังกำหนดย่านความถี่ซ้ำหรือใกล้เคียงกันในพื้นที่เดียวกัน ทำให้การรับฟังจึงไม่ชัดเจน

⁵⁹ "วุฒิสภาจัดระเบียบวิทยุชุมชนเร่งทำแผนแม่บทส่งต่อ กสช.," *กรุงเทพธุรกิจ* (9 เมษายน 2548): 23.

⁶⁰ "เครือข่ายวิทยุชุมชนจี้กรมประชาสัมพันธ์ลงดาบสถานีเถื่อน," *กรุงเทพธุรกิจ* (26 เมษายน 2548): 21.

⁶¹ ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลเป็นเจ้าภาพจัดเวทีให้ผู้ประกอบการกลุ่มต่างๆ ได้พูดคุยหาทางออกร่วมกัน, 18 พฤษภาคม 2548,

3. กลุ่มวิทยุธุรกิจใหม่มีต้นทุนการดำเนินการต่ำเพราะไม่เสียค่าเช่าสถานี ทำให้สามารถกำหนดราคาโฆษณาได้ถูกกว่า เมื่อไปแข่งขันในตลาดการค้าทำให้ผู้ประกอบการวิทยุในคลื่นกระแสหลักประสบปัญหาเพราะถูกตัดราคาโฆษณา

4. ความวุ่นวายและปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ภาพพจน์ของคำว่า “วิทยุชุมชน” สูญเสียไปเกิดผลกระทบต่อวิทยุชุมชนภาคประชาชน ทำให้ขั้นตอนที่กำลังเรียนรู้การใช้สิทธิของตนเองต้องหยุดชะงักไป เพราะถูกบิดเบือนเจตนาารมณ์จนกลายเป็นผู้ร้ายในสังคม และถูกมองว่าวิทยุชุมชนคือตัวปัญหาโดยมิได้แยกแยะว่าเป็นธุรกิจวิทยุใหม่ หรือวิทยุชุมชนในภาคประชาชน

นอกจากนี้ ยังมีการเคลื่อนไหวจากผู้ประกอบการวิทยุอิสระในท้องถิ่นที่เป็นวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา ในนามเครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย ได้เข้าพบนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2548 เพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาวิทยุชุมชนที่มีปัญหาคลื่นความถี่รบกวน โดยยื่นข้อเสนอ 6 ข้อคือ

1. ขอให้ระงับการเกิดสถานีวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณาแห่งใหม่ไว้ก่อน โดยอาจกำหนดระยะเวลาชั่วคราวเพื่อสะดวกในการจัดระเบียบและเสนอข้อมูล

2. ขอให้รัฐบาลโดยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ ได้โปรดสั่งการให้ผู้เกี่ยวข้องสำรวจฐานข้อมูลสถานีวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วในขณะนี้ทุกแห่ง เพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดหลักเกณฑ์และกติการ่วมกัน โดยอาจใช้องค์กรระดับจังหวัดเพิ่มเติมจากหน่วยงานของกรมประชาสัมพันธ์ จัดรับลงทะเบียนแยกประเภทสถานี

3. ให้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องส่งของสถานีวิทยุชุมชนทุกแห่ง เพื่อให้ได้มาตรฐานการออกอากาศที่ไม่รบกวนคลื่นความถี่อื่น

4. ควบคุมให้สถานีวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นในเงื่อนไขนี้ทุกแห่ง ลดระดับกำลังส่งลงไม่ให้เกิน 30 วัตต์ ตามประกาศที่กรมประชาสัมพันธ์กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ เพื่อแก้ปัญหาความวุ่นวายและสัญญาณคลื่นที่กวนสถานีอื่นๆ โดยสามารถให้มีโฆษณาต่อไปได้ แต่มาตรการนี้ให้ดำเนินไปแบบมีกำหนดระยะเวลา อีกทั้งสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ให้สถานีวิทยุได้เสียภาษีหรือค่าธรรมเนียมเพื่อเป็นค่านำร่องให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สถานีวิทยุดังกล่าวตั้งอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม

5. ขอให้มีการจัดเวทีสัมมนา หรือแสดงความคิดเห็นโดยเชิญผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีโฆษณา มาหารือและหาทางออกร่วมกัน โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมประชุมด้วย

6. ขอให้รัฐบาลเร่งรัดในการออกกฎหมายประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงฯ โดยเร็ว เพื่อเป็นกรอบและหลักเกณฑ์ที่เป็นธรรมในการจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับดูแลการประกอบกิจการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนโดยทั่วไป และยกเลิกระบบสัมปทานเจ้าของคลื่นซึ่งเป็นบ่อ

เกิดสำคัญของปัญหาธุรกิจวิทยุในปัจจุบัน และให้ได้พิจารณาสัดส่วนของผู้ประกอบวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นขนาดกลางและเล็ก ในการจัดสรรคลื่นความถี่ด้วย⁶²

จะเห็นได้ว่า ข้อเรียกร้องของเครือข่ายผู้ประกอบวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย ที่เป็นวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา เป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ โดยขอให้มีการโฆษณาได้และเสนอแรงจูงใจให้ภาครัฐจัดเก็บภาษีในการดำเนินการของกลุ่มด้วย วิทยุชุมชนดังกล่าวจึงมีความแตกต่างจากวิทยุชุมชนภาคประชาชนอย่างสิ้นเชิง

ในระหว่างที่หลายฝ่ายออกมาเคลื่อนไหว เพื่อให้ภาครัฐดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ก็มีการนำเสนอข่าวว่ามีการสั่งปิดวิทยุชุมชน เนื่องจากมีการร้องเรียนว่าคลื่นความถี่วิทยุการบิน และมีกำลังส่งเกินหลักเกณฑ์ที่กำหนด แต่การกระทำของภาครัฐกลับมีการตั้งข้อสังเกตว่า เป็นเพราะวิทยุชุมชนดังกล่าววิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล กล่าวคือ

การสั่งปิดวิทยุชุมชนได้รับการนำเสนอผ่านสื่อ เมื่อสถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตยเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค คลื่น 92.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ ได้เข้ายื่นหนังสือต่อ น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา เพื่อร้องเรียนว่าถูกคุกคามและลิดรอนสิทธิเสรีภาพทางสื่อจากนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เพราะมีการนำเสนอข้อมูลในลักษณะวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล โดยรัฐบาลอ้างว่าได้รับการร้องเรียนวิทยุดังกล่าวไม่ดำเนินการตามกติกาของวิทยุชุมชนคือ กำลังส่ง 30 วัตต์ เสาสูง 30 เมตร รัศมีกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร และการจัดรายการได้พูดพาดพิงถึงบุคคลที่สาม⁶³

อย่างไรก็ตาม การสั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตยเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นเพราะนำเสนอข่าวที่เป็นการโจมตีรัฐบาล และเห็นว่าการกระทำดังกล่าวของภาครัฐเป็นการเลือกปฏิบัติ เพราะสถานีวิทยุถูกทุ่งเอฟเอ็ม คลื่น 102.250 เมกกะเฮิร์ตซ์ของบริษัทในเครือบริษัท ทราฟฟิค คอนเนออร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทของนางเยาวภา วงศ์สวัสดิ์ น้องสาวของนายกรัฐมนตรี ก็มีกำลังส่งเกินเช่นกัน แต่กลับไม่มีการดำเนินการใดๆ⁶⁴

เมื่อสังคมเริ่มเกิดความสงสัยในการดำเนินการของภาครัฐดังกล่าว ทำให้ภาครัฐเข้ามาตรวจสอบวิทยุชุมชนอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะปัญหาทางด้านเทคนิคของวิทยุชุมชน ที่ภาครัฐใช้เป็น

⁶² เครือข่ายผู้ประกอบวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทยร้องรุมต.สุรนนท์แก้ปัญหาวิตวิทยุชุมชน, 18 พฤษภาคม 2548, แหล่งที่มา:

http://www.thaibja.org/radio_detail.asp?id=37 [28 สิงหาคม 2548]

⁶³ นางนา บางปะกง, "คลื่นข้าใครอย่าแตะ: การเมืองเรื่องวิทยุชุมชน," *เนชั่นสุดสัปดาห์* 13, 673 : 86.

⁶⁴ "ใครสร้างปัญหาให้วิทยุชุมชน," *แนวหน้า* (20 พฤษภาคม 2548): 5.

แนวทางที่สำคัญในการแก้ปัญหาวิทยุชุมชน ด้วยข้อกล่าวหาว่าวิทยุชุมชนรบกวนวิทยุการบินเพื่อเป็นความชอบธรรมในการสั่งปิดวิทยุชุมชน กล่าวคือ รัฐบาลมีมติให้ กทท.เข้ามาตรวจสอบเครื่องส่งและเสา สัญญาณ ตั้งแต่วันที่ 27 พฤษภาคมเป็นต้นไป จนถึง 15 มิถุนายน 2548 ซึ่งถ้าสถานีใดที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์กำลังส่ง 30 วัตต์ เสาสูง 30 เมตร และรัศมีกำลังส่ง 15 กิโลเมตร หรือมีการกระจายเสียงรบกวนคลื่นหลัก คลื่น โทรทัศน์ และคลื่นวิทยุการบิน จะดำเนินการจับกุมและระงับการออกอากาศทันที⁶⁵

อย่างไรก็ตาม หลายฝ่ายก็ไม่มั่นใจในแนวทางดำเนินการของภาครัฐว่าจะดำเนินการตรวจสอบโดยไม่เลือกปฏิบัติ ทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชน และองค์กรที่ให้การสนับสนุนวิทยุชุมชน ออกมาเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้กับภาครัฐ เพื่อให้มีการนำไปปฏิบัติแทนการใช้วิธีตรวจสอบทางด้านเทคนิคเพียงอย่างเดียว นำโดยคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ ได้แถลงข่าวเสนอข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2548 เพื่อแก้ปัญหาวิทยุชุมชน โดยมีข้อเสนอ 5 ข้อ คือ

1. ให้รัฐยุติการคุกคามสิทธิเสรีภาพสื่อ โดยเฉพาะสื่อที่ตรวจสอบรัฐบาล
2. ยกเลิกประกาศของกรมประชาสัมพันธ์ที่อนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ เพราะผิดเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ
3. รัฐต้องปฏิรูปคลื่นความถี่ของรัฐเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับธุรกิจสื่อขนาดกลางและเล็ก ให้ได้พื้นที่ที่ทัดเทียมกับกลุ่มทุนที่ผูกขาด เพื่อที่จะได้ไม่ต้องไปรุกล้ำพื้นที่สื่อภาคประชาชนของวิทยุชุมชน
4. รัฐต้องยุติการใช้สองมาตรฐานและการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการตรวจสอบคลื่นวิทยุ
5. ขอให้รัฐตั้งคณะกรรมการอิสระจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งของวิทยุชุมชนและสร้างสรรค์แนวทางการจัดสรรคลื่นความถี่ โดยเฉพาะในช่วงที่ กสช.ยังไม่เกิด

มาตรการในการควบคุมทางด้านเทคนิคของภาครัฐ ทำให้วิทยุชุมชนภาคประชาชนและวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณาร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ เครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย (วทท.) และสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน ได้นัดหารือกันเพื่อหาทางออกเรื่องวิทยุชุมชน และนำข้อสรุปที่ได้เสนอต่อนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องในวันที่ 30 พฤษภาคม 2548 โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ⁶⁶

⁶⁵ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, “ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน,” เอกสารประกอบในเวทีไต่สวนสาธารณะเรื่อง ธรรมชาติ บาลกับสถานการณ์วิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁶⁶ “วิทยุชุมชน” มติชน (28 พฤษภาคม 2548): 11.

1. สมาชิกของสหพันธ์ฯ และ วทท. จะยินดีให้ความร่วมมือในการตรวจ แต่เป็นไปเพื่อการแก้ไข โดยให้แจ้งผลพร้อมคำแนะนำและกำหนดระยะเวลาในการแก้ไขให้ถูกต้อง ก่อนการดำเนินการทางกฎหมาย

2. ให้การตรวจสอบเป็นไปด้วยความโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ

3. ขอให้มีการประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจ รวมไปถึงผู้รับผิดชอบให้ทราบกันอย่างเปิดเผย

4. ให้มีผู้แทนจากฝ่ายนักวิชาการ ภาครัฐ และภาคประชาชนเข้าร่วมในการตรวจสอบด้วยในวันเดียวกัน สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชนและสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รมต.ประจำสำนักนายกฯ ให้มีการเร่งแก้ปัญหาวิทยุชุมชน และเรียกร้องให้รัฐเป็นเจ้าภาพจัดเวทีระดับประเทศ เพื่อฟังความคิดเห็น กำหนดนิยามลักษณะประกอบการของวิทยุในกลุ่มต่างๆ ทั้งภาคประชาชนและวิทยุธุรกิจ เพื่อความชัดเจน อีกทั้งเรียกร้องผู้รับผิดชอบเยียวยาความเสียหาย ให้กับกลุ่มวิทยุชุมชนภาคประชาชนที่เสียโอกาสในการเรียนรู้ จากข้อกำหนดที่ให้มิโฆษณาจนทำให้เกิดความปั่นป่วนขึ้น⁶⁷

จากการเรียกร้องให้ภาครัฐดำเนินการแก้ปัญหาวิทยุชุมชน โดยการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ต่อมา ในวันที่ 13 มิถุนายน 2548 นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกฯ ได้จัดเวทีเปิดรับฟังความคิดเห็นการดำเนินงานวิทยุชุมชน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ณ โรงแรมดิเอ็มเพลส จังหวัดเชียงใหม่ โดยนายสุรนนท์ได้กล่าวยืนยันมาตรการในการควบคุมทางเทคนิคว่า ในวันที่ 15 มิถุนายน ตนร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบเครื่องส่งสัญญาณตามสถานีวิทยุชุมชนต่างๆ หากตรวจพบว่าสถานีนั้นๆ ส่งคลื่นรบกวนวิทยุการบินจะต้องถูกปิด หรือย้ายออกจากบริเวณเขตการบินทันที หรือในสถานีที่ใช้กำลังส่งเกินความจำเป็นก็จะมีการใช้คำแนะนำและการช่วยเหลือทางเทคนิค⁶⁸

ภายหลังการรับฟังความคิดเห็น ตัวแทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือ เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ ร่วมกับคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาของวิทยุชุมชน ตามแนวทางของวิทยุชุมชนภาคประชาชน โดยมีสาระสำคัญคือ รัฐต้องควบคุมการดำเนินงานของวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.2543 ที่ระบุให้การดำเนินการต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ นอกจากนี้ รัฐควรจัดกิจกรรมระดับประเทศให้กับวิทยุชุมชนของภาค

⁶⁷ คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ, "ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน," เอกสารประกอบในเวทีไต่สวนสาธารณะเรื่อง ธรรมชาติของวิทยุชุมชน เสนอที่ห้องประชุมหมายเลข 213-216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2, 16 กันยายน 2548 (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁶⁸ คนเหนือรัฐทบทวนความหมายวิทยุชุมชน, 13 มิถุนายน 2548, แหล่งที่มา: <http://www.newsppnn.net> [3 สิงหาคม 2549]

ประชาชน โดยเชิญนักวิชาการ รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมประชาสัมพันธ์ กทข. สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา ฯลฯ เข้ามาร่วมกันกำหนดคุณสมบัติ และลักษณะการดำเนินงานวิทยุชุมชนของภาคประชาชนที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 40⁶⁹

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาครัฐจะมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นตามที่หลายฝ่ายเรียกร้อง และกลุ่มผลักดันเรื่องวิทยุชุมชนก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่ในทางปฏิบัติภาครัฐก็ยังคงยืนยันการใช้มาตรการทางด้านเทคนิคเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน โดยไม่ให้ความสำคัญกับข้อเรียกร้องต่างๆ ของกลุ่มเลย กล่าวคือ

หลังจากมีการเปิดรับฟังความคิดเห็น ต่อมา ในวันที่ 17 มิถุนายน 2548 ได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์และ กทข. เพื่อกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการของวิทยุชุมชน โดยมีนายดุยฤดี สันเจิมสิริ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ นายมนัส ทรงแสง รองเลขาธิการ กทข. และนายกมล เกตุชาติ เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เข้าร่วมการประชุม ซึ่งที่ประชุมได้มีข้อสรุปในการควบคุมทางด้านเทคนิคกับวิทยุชุมชน ดังนี้ 1.สถานีวิทยุชุมชนที่รบกวนคลื่นวิทยุการบิน 2.กรณีรบกวนเครือข่ายสื่อสารวิทยุโทรคมนาคม 3.รบกวนคลื่นวิทยุหลักและโทรทัศน์ 4. สถานีที่ไม่ปฏิบัติตามลักษณะพึงประสงค์ คือ มีกำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ ความสูงของเสาไม่เกิน 30 เมตร และมีรัศมีการส่งสัญญาณไม่เกิน 15 กิโลเมตร สำหรับการดำเนินการนั้น กรมประชาสัมพันธ์ และ กทข.จะดำเนินการในลำดับที่1-3 และในส่วนของกรมประชาสัมพันธ์จังหวัดทุกจังหวัดจะทำหน้าที่ชี้แจงกับสถานีวิทยุชุมชนให้ปฏิบัติตามลักษณะพึงประสงค์ โดยได้มีการชี้แจงถึงสาเหตุที่ดำเนินการกับวิทยุชุมชนที่รบกวนการบินก่อนก็เพราะที่ประชุมตระหนักว่าเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้กรมประชาสัมพันธ์ยังเข้ามาตรวจสอบวิทยุชุมชน โดยเน้นที่เนื้อหาของรายการเป็นหลักกล่าวคือการจัดรายการที่ต้องมีเนื้อหาไม่ล่อแหลม ไม่ใช่ด้อยค่าหาบคาย และพูดกระทบบุคคลที่สาม ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์จะบันทึกเอาไว้เป็นหลักฐานเพื่อเอาผิดในอนาคต⁷⁰ จะเห็นได้ว่า นอกจากภาครัฐจะควบคุมทางด้านเทคนิคแล้ว ยังมีกรจำกัดสิทธิเสรีภาพของวิทยุชุมชน โดยการตรวจสอบการดำเนินรายการของวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ภาครัฐได้วางไว้

เมื่อภาครัฐยังคงยืนยันมาตรการเดิม และเพื่อเป็นการให้ความกระจ่างกับสังคม ทำให้คณะกรรมการปฏิรูปสื่อ ในคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา เข้ามาตรวจสอบเรื่องดังกล่าว โดยในที่ประชุมของคณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ ที่มีน.พ.นิรันดร์

⁶⁹ คนเหนือจรัล ทบทวนความหมายวิทยุชุมชน, 13 มิถุนายน 2548, แหล่งที่มา: <http://www.newsppn.net> [3 สิงหาคม 2549]

⁷⁰ กทข.ลดจัดระเบียบวิทยุชุมชนแจ้งสั่งปิด 2 แห่ง เดือน 18 สถานี, 19 มิถุนายน 2548, แหล่งที่มา:

พิทักษ์วัชระ เป็นประธานเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2548 ได้มีการพิจารณาปัญหาคลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน โดยเชิญผู้แทนจาก กทช.และบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยมาชี้แจง ซึ่งนายมนัส ทรงแสง รองเลขาธิการ กทช. ได้กล่าวถึงการตรวจสอบและการสั่งปิดวิทยุชุมชนที่รบกวนวิทยุการบินว่า กทช.จะตรวจสอบเมื่อได้รับแจ้งจากบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยเท่านั้น ในส่วนต้นตอของปัญหาวิทยุชุมชนน่าจะมาจากการที่กรมประชาสัมพันธ์ออกประกาศให้มาขึ้นทะเบียน และอนุญาตให้มีการโฆษณาได้ นอกจากนี้ นายมนัสยังได้แสดงความคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับการมีวิทยุชุมชนที่ทำได้ชุมชนจริงๆ⁷¹

ต่อมา เพื่อเป็นการยืนยันว่ามาตรการในการควบคุมทางเทคนิควิทยุชุมชนของรัฐบาลที่ดำเนินการอยู่ สามารถควบคุมปัญหาวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นได้ นายกมล เกตุชาติ เลขานุการนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เปิดเผยข้อมูลเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2548 ว่า ภายหลังจากที่รัฐบาลได้มีมาตรการดำเนินการอย่างจริงจังกับวิทยุชุมชนที่ทำความผิดระเบียบและข้อกฎหมาย โดยเฉพาะละเมิดข้อกำหนดทางสัญญาณด้วยกำลังส่งเกิน 30 วัตต์ ตั้งเสาอากาศเกิน 30 เมตร และมีกำลังส่งเกินรัศมี 15 กิโลเมตร และทำผิดพระราชบัญญัติวิทยุโทรคมนาคม พ.ศ.2489 ในกรณีส่งคลื่นรบกวนวิทยุการบิน ตั้งแต่ 15 มิถุนายน 2548 นั้น ทำให้วิทยุชุมชนได้ลดลงไปประมาณ 30% จากจำนวนวิทยุทั้งหมดที่มีอยู่ประมาณ 3,000 สถานีทั่วประเทศ ในส่วนของการเสนอให้กรมประชาสัมพันธ์ยกเลิกการมีโฆษณาในวิทยุชุมชน รวมทั้งข้อเสนอให้ปิดวิทยุชุมชนทั้งหมดเพื่อรอให้มีการตั้ง กสช. เสียก่อนนั้น ต้องรอให้มีการเรียกประชุม กทช. เสียก่อน เพราะมติที่ให้ดำเนินการวิทยุชุมชนโดยมีโฆษณานั้นเป็นมติที่ประชุม กทช.⁷²

การควบคุมวิทยุชุมชนทางด้านเทคนิคของภาครัฐยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจับกุมวิทยุชุมชนที่มีสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐบาล เพื่อเป็นการยืนยันว่าภาครัฐไม่เลือกปฏิบัติ แต่การกระทำดังกล่าว อาจมองได้ว่าเป็นการสร้างความปลอดภัยของภาครัฐในการเข้ามาสั่งปิดวิทยุชุมชนที่วิจารณ์รัฐบาล โดยใช้มาตรการทางด้านเทคนิคเป็นกลไกสำคัญ กล่าวคือ

รัฐบาลได้สั่งปิดวิทยุชุมชนที่ดำเนินการในเชิงธุรกิจและมีความเกี่ยวข้องกับนายกรัฐมนตรีนในวันที่ 2 สิงหาคม 2548 คือ สถานีวิทยุชุมชนรายการคลื่นคนเมือง 90.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ และสถานีวิทยุลูกทุ่งเอฟเอ็ม 102.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ โดยมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่ามีเครื่องโทรคมนาคม และตั้งสถานีวิทยุโทรคมนาคมโดยไม่ได้รับอนุญาต และจงใจกระทำการรบกวนต่อคลื่นวิทยุการบิน การ

⁷¹ เสนอปิดวิทยุชุมชนชั่วคราว, 15 กรกฎาคม 2548, แหล่งที่มา: http://www.thaibja.org/radio_detail.asp?id=55 [28 สิงหาคม 2548]

⁷² รัฐคุมเข้มจัดระเบียบวิทยุชุมชน, 30 กรกฎาคม 2548, แหล่งที่มา: http://www.thaibja.org/radio_detail.asp?id=37 [28 สิงหาคม 2548]

จับกุมดังกล่าวได้รับการชี้แจงจากนายนายกณพ เกตุชาติ เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ว่า วิทยุชุมชนทั้งสองคลื่นเป็นของบริษัทในเครือบริษัท ทราฟฟิค คอนเนอ์ จำกัด เพื่อแสดงให้เห็นว่า ไม่ได้เลือกปฏิบัติในการจับกุมวิทยุชุมชน ดังนั้น การที่มีการกล่าวหาว่าเป็นบริษัทของนางเยาวภา วงศ์สวัสดิ์ น้องสาวของนายกรัฐมนตรีแล้วภาครัฐจะไม่ดำเนินการใดๆ ทำให้พิสูจน์ได้ว่าข้อวิจารณ์ดังกล่าวไม่เป็นจริง⁷³

ต่อมา ได้มีการเข้าจับกุมวิทยุชุมชนที่มีลักษณะรายการที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ในวันที่ 9 สิงหาคม 2548 นางกัทริยา สุมะโน รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ พร้อมกับเจ้าหน้าที่กทข. และตำรวจ เข้าตรวจค้นสถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตย คลื่นวิทยุ 92.25 เมกกะเฮิรตซ์ เนื่องจากมีการร้องเรียนว่าใช้สัญญาณแรงกว่าปกติ และรบกวนสัญญาณของบริษัทวิทยุการบิน แต่อย่างไรก็ตาม การตั้งปิดวิทยุคลื่น 92.25 นั้น ก็มีการตั้งข้อสังเกตว่าสถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตยนี้ ได้รับการสนับสนุนจากบริษัททีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) ที่เป็นของนายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ซึ่งรัฐบาลทักษิณได้พยายามเข้ามาครอบงำกิจการ โดยให้บริษัททีพีไออยู่ภายใต้การบริหารของคณะผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการ กระทรวงการคลัง ทำให้นายประชัยอาศัยวิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ทีพีไอและโจมตีรัฐบาล ซึ่งที่ผ่านมาได้ถูกรัฐบาลเพ่งเล็งมาตลอด เนื่องจากมีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลรุนแรง⁷⁴

การดำเนินการกับวิทยุชุมชนของภาครัฐมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อนายคุณหญิง สินใจิมศิริ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ได้มีคำสั่งลงวันที่ 10 สิงหาคม 2548 ถึงผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 1-6 และประชาสัมพันธ์จังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศ เรื่องการดำเนินการอย่างเข้มงวดกับผู้ดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์โดยผิดกฎหมาย โดยอ้างว่าเนื่องจากมีผู้ร้องเรียนจากสถานีวิทยุกระจายเสียงหลัก สถานีวิทยุการบิน สถานีวิทยุโทรทัศน์ ว่ามีผู้รับฟังถูกรบกวนจากวิทยุที่ดำเนินการโดยผิดกฎหมาย ซึ่งการส่งคลื่นวิทยุจากที่ใดที่หนึ่งที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2530 มาตรา 5 ถือว่ามีความผิด ดังนั้นจึงให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าว ตรวจสอบอย่างเข้มงวด หากพบว่าผู้ใดกระทำความผิด ไม่เป็นไปตามกฎหมายและมติกทข. ดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงและ

⁷³ จับ 2 สถานีวิทยุชุมชนทราฟฟิคฯ, 18 พฤษภาคม 2548. แหล่งที่มา: http://www.thaibja.org/radio_detail.asp?id=60 [28

สิงหาคม 2548]

⁷⁴ "จับวิทยุชุมชน 92.25" มติชน (26 สิงหาคม 2548): 13.

วิทยุโทรทัศน์โดยฉีกกฎหมาย ให้แจ้งความสถานีตำรวจ ณ ที่นั้น ดำเนินคดีให้ถึงที่สุดและส่งสำเนาไปให้อธิบดีรับทราบ โดยคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม 2548 เป็นต้นไป⁷⁵

เมื่อแนวทางที่ภาครัฐดำเนินการกับวิทยุชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ กทช. เสนอให้ภาครัฐมีนโยบายที่ชัดเจนตามที่เสนอมา โดยพลเอกชูชาติ พรหมพระสิทธิ์ ประธานกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ได้ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2548 เพื่อเสนอการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน โดยระบุว่า การแก้ไขปัญหาการละเมิดทบบัญญัติแห่งกฎหมายของสถานีวิทยุชุมชน จำเป็นต้องมีนโยบายรัฐบาลที่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินการมาตรการที่เหมาะสมให้ได้ผลอย่างจริงจัง โดยควรทบทวนมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับการอนุญาตให้จัดตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน รวมทั้งการตั้งและดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุญาตให้มีการโฆษณา ทั้งนี้เพื่อให้มีการจัดระเบียบและหาแนวทางในการพัฒนาวิทยุชุมชนให้ยืนไปอย่างเหมาะสมและถูกต้อง นอกจากนี้ กทช. ได้มีข้อเสนอในการแก้ปัญหา 3 ข้อ คือ 1. การจัดตั้งและดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยฉีกกฎหมาย ควรจะมีการพิจารณายกเลิกหรือให้ยุติการดำเนินการทั้งหมด 2. ยกเลิกการอนุญาตให้มีโฆษณาโดยเด็ดขาด 3. ให้ กทช. พิจารณาเสนอนโยบายระยะสั้นในการจัดระเบียบสถานีวิทยุชุมชนใหม่ จนกว่า กสท. จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้⁷⁶

ในที่สุด วันที่ 16 สิงหาคม 2548 คณะรัฐมนตรีก็มีมติเรื่องแนวทางแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนตามที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายสุรนันทน์ เวชชาชีวะ เสนอ ดังนี้⁷⁷

1. ยืนยันหลักการการสนับสนุนให้ชุมชนมีกลไกในการสื่อสารภายในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการสร้างโอกาสให้กับประชาชน
2. ยืนยันแนวทางการดำเนินการวิทยุชุมชนภายใต้โครงการจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน โดยมีหลักเกณฑ์กำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตรจากระดับพื้นดิน และรัศมีการออกอากาศไม่เกิน 15 กิโลเมตร (กรอบกคก 30-30-15)

⁷⁵ กรมประชาสัมพันธ์, "คำสั่งที่ 683/2548 เรื่อง การดำเนินการอย่างเข้มงวดกับผู้ดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ผิดกฎหมาย," 10 สิงหาคม 2548.

⁷⁶ สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, "หนังสือที่ ทช.1001/3329 เรื่อง การแก้ไขปัญหามาตราฐานวิทยุชุมชน," 15 สิงหาคม 2548.

⁷⁷ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0504/11599 เรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน," 25 สิงหาคม 2548.

3. ยืนยันการอนุญาตให้โฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที เพื่อที่จะเป็นการหารายได้สนับสนุนการดำเนินการของวิทยุชุมชนให้เลี้ยงตนเองได้ แต่การดำเนินการดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการขายโฆษณาเพื่อแสวงหากำไรเชิงพาณิชย์ แต่ให้อยู่ในกรอบของการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของสินค้าในท้องถิ่นหรือชุมชนเท่านั้น โดยผู้ให้การสนับสนุนต้องเข้าใจเงื่อนไขและข้อจำกัดของกำลังส่ง และผู้มีรายได้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลจะต้องเสียภาษีถูกต้องตามกฎหมาย

4. ให้คณะกรรมการกำกับดูแลด้านรายการของวิทยุกระจายเสียงในส่วนภูมิภาค ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานและมีประชาสัมพันธ์จังหวัดเป็นเลขานุการ เป็นผู้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับคลื่นวิทยุที่รบกวนวิทยุการบิน วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ตามพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ.2498 และพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2498

5. ให้คณะกรรมการกำกับดูแลด้านรายการของวิทยุกระจายเสียงในส่วนภูมิภาคติดตามตรวจสอบเนื้อหาการจัดรายการ โดยเฉพาะที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้จะจัดให้มีการอบรมด้านข่าวรายการ และด้านผู้ประกาศแก่ผู้ดำเนินรายการ และให้พิจารณามาตรการที่ผู้จัดรายการวิทยุต้องได้รับรองเป็นผู้ประกาศ ตามระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการออกใบรับรองเป็นผู้ประกาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2547

6. สนับสนุนให้มีการสัมมนาระดมความคิดเห็น เพื่อให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกอบการก่อนมี กสช. จึงควรที่จะสนับสนุนให้มีการจัดสัมมนาระดับประเทศ 1 ครั้ง และระดับนานาชาติ 1 ครั้ง เพื่อระดมความคิดเห็น สรุปรบทเรียน และจัดร่างกรอบแนวทางการดำเนินการวิทยุชุมชน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของภาคประชาชนในการจัดทำร่างแผนแม่บทวิทยุชุมชนภาคประชาชน ทั้งนี้การจัดสัมมนาดังกล่าวจะเชิญนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลและสร้างรูปแบบว่าด้วยวิทยุชุมชนที่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 และมาตรฐานสากล โดยผลการสัมมนาจะจัดส่งให้คณะรัฐมนตรีและ กสช. ต่อไป

7. ติดตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในอนาคต โดยเฉพาะการออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต โดยให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพิจารณา ร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์

จะเห็นได้ว่า มติคณะรัฐมนตรีที่ออกมาเป็นนโยบายที่ควบคุมวิทยุชุมชนให้อยู่ภายใต้การดูแลของกรมประชาสัมพันธ์อย่างแท้จริง เช่น เรื่องของการสอบใบผู้ประกาศ นอกจากนี้ ยังคงยืนยันการให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ แม้ว่าจะมีการเรียกร้องจากหลายฝ่ายให้ยกเลิกแล้วก็ตาม

เมื่อมติคณะรัฐมนตรีออกมาแล้ว นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ออกมาชี้แจงการดำเนินการของภาครัฐในระหว่างเป็นประธานการประชุมเสวนาและมอบนโยบายแนวทางการกำกับดูแลและจัดระเบียบวิद्यุชุมชนให้กับประชาสัมพันธจังหวัดทั่วประเทศว่า มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2548 ที่ผ่านมามีว่ ถือเป็นการจัดระเบียบกำหนดกฎเกณฑ์การทำวิद्यุชุมชนใหม่ ในกลุ่มที่เข้ามาลงทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธแล้ว และเป็นการยุติการรับจดทะเบียนใหม่ไว้ก่อน จนกว่ากติกาดำเนินงานที่กำลังจัดทำจะแล้วเสร็จ หลังจากกติกกรมประชาสัมพันธทำพลาดที่ไม่กำหนดระยะเวลาวันปิดลงทะเบียนวิद्यุชุมชน นอกจากนี้ นายสุรนนท์ยังมีแนวคิดที่จะนำคลื่นวิทยุกรมประชาสัมพันธจำนวน 52 สถานีทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพฯ มาทำซ้ำ โดยสามารถแตกคลื่นวิทยุได้กว่า 1 พันสถานี และสัญญาณไม่รบกวนกันเอง ซึ่งการทำซ้ำดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเคยตีความไว้แล้วว่าการทำคลื่นวิทยุซ้ำของกรมประชาสัมพันธดำเนินการได้ โดยวัตถุประสงค์ที่จะนำคลื่นวิทยุของกรมประชาสัมพันธ มาทำซ้ำก็เพื่อจัดทำเป็นคลื่นวิทยุชุมชนให้แก่หน่วยงานราชการและท้องถิ่นที่ต้องการทำวิद्यุชุมชน ให้สามารถมีคลื่นความถี่วิทยุดำเนินการอย่างถูกต้องภายใต้การดูแลของกรมประชาสัมพันธ ในส่วนของจำนวนวิद्यุชุมชนที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 3,000 สถานีนั้น มีจำนวนถึง 50% พบว่าเป็นเครือข่ายของผู้ประกอบการที่จะนำคลื่นไปดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์ ซึ่งหากกรมประชาสัมพันธเข้าไปตรวจสอบและพบว่ามีการโฆษณาสินค้าที่ไม่ใช่บริการหรือสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ท้องถิ่น กรมประชาสัมพันธสามารถสั่งปิดวิद्यุชุมชนนั้นๆ ได้ทันทีตามมติคณะรัฐมนตรี⁷⁸

หลังจากที่มีมติคณะรัฐมนตรีออกมา ทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิद्यุชุมชนออกมาเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก เห็นว่าบางหลักการในแนวทางแก้ไขปัญหาของภาครัฐเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน และขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังคงมีการเคลื่อนไหวให้มีการตรวจสอบการดำเนินของภาครัฐในการสั่งปิดวิद्यุชุมชน ด้วยเหตุผลว่าคลื่นรบกวนวิทยุการบินจนสามารถเป็นอันตรายได้

จากการมีมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ทำให้คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อได้ออกแถลงการณ์เรื่อง ความสับสนและความผิดพลาดของรัฐในการแก้ปัญหาวิद्यุชุมชน ในวันที่ 28 สิงหาคม 2548 โดยมีสาระสำคัญว่า นโยบายล่าสุดของภาครัฐในเรื่องการแก้ปัญหาวิद्यุชุมชนนั้น ได้สร้างความสับสนให้กับสังคมเป็นอย่างมาก เมื่อรัฐบาลมีมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 16 สิงหาคม 2548 หลังจากที่มีการยื่นข้อเสนอของ กทช. เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2548 ให้รัฐบาลสั่งปิดและจับกุมวิद्यุชุมชนด้วยข้อหาว่าเป็นการดำเนินการที่ผิดกฎหมายนั้น เป็นการแสดงจุดยืนของรัฐบาลและ กทช. ที่ยังคงยืนยันว่า วิद्यุชุมชนเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่กลับอนุญาตให้มีการโฆษณาในระดับ

⁷⁸ "กรมประชาสัมพันธแตกคลื่นคุมเข้มวิद्यุชุมชน, กรุงเทพธุรกิจ (25 สิงหาคม 2548): 22.

ท้องถิ่นได้ ที่สำคัญคือให้อำนาจกรมประชาสัมพันธ์ในการวางกติกา ควบคุมความประพฤติ และ สอดส่องเนื้อหาวิทยุชุมชน หมายความว่า ถ้าวิทยุชุมชนใดฝ่าฝืนกฎของรัฐดังกล่าว ให้ถือว่าผิด กฎหมายและมีความเสี่ยงที่จะถูกสั่งปิด จับกุม และดำเนินคดี แต่ถ้าวิทยุชุมชนใดอยู่ในโอวาทและ เชื่อฟังรัฐบาลก็สามารถที่จะแสวงหารายได้จากกรณีโฆษณาและดำเนินกิจการต่อไปได้ นโยบาย ดังที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นถึง ความสับสน ลึกถื่น และความผิดพลาดในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ ยังเป็นการ ใช้มาตรฐานการเลือกปฏิบัติ และไม่เข้าใจเจตนารมณ์การปฏิรูปสื่อตามรัฐธรรมนูญ⁷⁹

ต่อมาในวันที่ 25 สิงหาคม 2548 น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ประธานอนุกรรมการปฏิรูป สื่อ วุฒิสภา และดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ ในฐานะที่ปรึกษาอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ แถลงข่าวถึง แนวทางการจัดเวทีไต่สวนสาธารณะเกี่ยวกับวิทยุชุมชน โดยจะเชิญบุคคลที่เป็นเจ้าของวิทยุชุมชน ที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมด้วย โดยดร.เอื้อจิตได้กล่าวว่า แม้ว่าท่าทีของนายสุรนนท์เหมือนกับรับ ฟังความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิทยุชุมชน และประชาชนที่ถือสัมปทานคลื่น แต่จริงๆ แล้วกลุ่ม บุคคลที่เข้าชี้แจงและพูดคุยกับนายสุรนนท์ กลับเป็นกลุ่มคนที่ลงทะเบียนรัฐบาลไว้และกรม ประชาฯ คัดเลือกไว้เอง การกระทำแบบนี้จึงไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง และในทางตรงกันข้ามกรม ประชาฯ เองกลับมามีแนวโน้มที่จะจับวิทยุชุมชนอย่างเข้มงวด⁸⁰

จากกรณีที่ทางบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยได้ออกมาให้ข่าวว่า มีนักบินจากหลาย สายการบินร้องเรียนว่า ถูกคลื่นความถี่จากสถานีวิทยุชุมชนที่ออกอากาศโดยปราศจากการควบคุม ครอบงำระหว่างทำการบิน จนกระทั่ง กทข. ต้องออกมามีมติสั่งปิดวิทยุชุมชนดังกล่าว และ รัฐบาลใช้เป็นข้ออ้างในการสั่งปิดวิทยุชุมชนหลายแห่งในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา ทำให้ในวันที่ 6 กันยายน 2548 คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ ในคณะกรรมการพัฒนาสังคมฯ วุฒิสภา ได้ทำการ ตรวจสอบกรณีดังกล่าว โดยเชิญนายณิต พรหมสถิต กัปตันของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) มาชี้แจงข้อกล่าวหาข้างต้น ซึ่งนายณิตได้กล่าวว่า ข้อกล่าวหาว่าคลื่นวิทยุชุมชนอาจจะก่อให้เกิด อันตรายต่อการบิน จนทำให้นักบินไม่สามารถติดต่อหอบังคับการบินได้นั้น เป็นเรื่องที่เป็นไป ไม่ได้ นอกจากนี้ เสี่ยงรบกวนที่เกิดขึ้นในระหว่างการบินเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว ไม่ได้เพิ่ง เกิดขึ้นในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปิดสถานีวิทยุกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้นข้อกล่าวหา ที่ว่าวิทยุชุมชนรบกวนการสื่อสารในระหว่างการบินจึงไม่จริง และไม่สามารถพิสูจน์ได้⁸¹

⁷⁹ คณะกรรมการพรรคเพื่อการปฏิรูปสื่อ, “แถลงการณ์เรื่อง ความสับสนและความผิดพลาดของรัฐในการแก้ปัญหาวิทยุชุมชน,” 28 สิงหาคม 2548.

⁸⁰ กรรมการเตรียมเวทีไต่สวนสาธารณะ, 25 สิงหาคม 2548, แหล่งที่มา:

http://www.bangkokbiznews.com/2005/08/25w00112.php?news_id=31868 [28 สิงหาคม 2548]

⁸¹ “คลื่นวิทยุชุมชนไม่รบกวนการบิน,” มติชน (7 กันยายน 2548): 11.

การระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องของคณะกรรมการติดตามการปฏิรูปสื่อ ในคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ วุฒิสภา ถูกจัดขึ้นวันที่ 16 กันยายน 2548 โดยเวทีไต่สวนสาธารณะ “ธรรมาภิบาลกับสถานการณ์วิทยุชุมชน” เป็นการเปิดรับฟังข้อมูลจากทุกฝ่ายเพื่อหาทางออกร่วมกัน ประกอบด้วย ผู้แทนจากภาครัฐ กทช. วิทยุชุมชน และวิทยุผู้ประกอบการท้องถิ่น นักบิน และนักวิชาการร่วมให้ข้อมูล ในที่ประชุมมีการระบุว่า กรมประชาสัมพันธ์ละเมิดกฎหมายกรณีเข้ามาควบคุมการตั้งวิทยุชุมชน จนทำให้ประชาชนต้องทำผิดกฎหมายต่างๆ ที่มีสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ เพราะตามกฎหมายการตั้งวิทยุชุมชนต้องมี กทช. และ กสช. เพื่อร่วมกันกำหนดแผนแม่บทคลื่นความถี่และทำตารางกำหนดคลื่นความถี่แห่งชาติก่อนที่จะแต่ละองค์กรจะนำแนวทางไปใช้ แต่ตอนนี้มีเพียง กทช. เพราะ กสช. ยังไม่เกิด ซึ่งไม่เป็นธรรมที่จะให้กรมประชาสัมพันธ์เป็นตัวแทน กสช. ไปประชุมร่วม และกำหนดนโยบายกับ กทช. ในส่วนของปัญหาทางเทคนิคนั้น นักบินได้ชี้แจงว่า คลื่นวิทยุชุมชนไม่มีทางรบกวนการบินจนเกิดอันตราย และปัญหาการรบกวนแก้ไขได้ในทางเทคนิค จึงควรเน้นมากกว่าการปิดหรือจับกุม ขณะที่ กทช. ได้ยืนยันข้อมูลที่ได้จากนักบินและการตรวจสอบคลื่นว่าวิทยุชุมชนรบกวนการบินจริง แต่ถึงขั้นเป็นอันตรายหรือไม่ ยังไม่มีการยืนยัน

จากการรับฟังความคิดเห็นต่างๆ น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสังคมฯ ได้กล่าวปิดเวทีการไต่สวนสาธารณะโดยยืนยันว่า กรมประชาสัมพันธ์และ กทช. ไม่มีสิทธิ์ใช้อำนาจสั่งปิดวิทยุชุมชน เพราะละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในขณะที่รัฐบาลมีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน นอกจากนี้ สิ่งที่รัฐบาลควรต้องเร่งดำเนินการคือสร้างเวทีการหารือ การเรียนรู้ร่วมกัน และแยกความแตกต่างให้ชัดเจนระหว่างวิทยุชุมชนกับวิทยุภาคประกอบการ และต้องเป็นการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ยังเรียกร้องให้การประชุมในวันที่ 21 กันยายน 2548 ที่กรมประชาสัมพันธ์จะจัดหารือนั้น ควรจะต้องได้ข้อสรุปให้ตั้งคณะกรรมการไตรภาคี เพื่อให้มีการต่อยอดเวทีในแต่ละประเด็นปัญหา เช่น เทคนิค ประเภทการประกอบการ และขอให้เป็นการเห็นจากผู้แทนที่เป็นตัวจริง ที่สะท้อนปัญหาได้จริง⁸²

ในระหว่างที่รัฐบาลดำเนินการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน ก็เป็นช่วงเวลาที่วุฒิสภาได้ทำหน้าที่สรรหา กสช. ทั้ง 7 คน เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่ได้ทันเวลา ก่อนที่วุฒิสภาชุดนี้จะหมดวาระลง และการมี กสช. ก็เป็นวิธีการที่หลายฝ่ายเห็นว่าจะยุติปัญหาดังกล่าวลงได้ แต่ที่ว่าที่ กสช. ที่ได้รับคัดเลือกก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่ง

⁸² เวทีไต่สวนสาธารณะคลื่นวิทยุชุมชนไม่อันตราย, 19 กันยายน 2548, แหล่งที่มา:

เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2548 วุฒิสภาได้ดำเนินการเลือก กสช. ทั้ง 7 คนเป็นที่เรียบร้อย แต่กสช. ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับเลือกเป็นประธาน กสช. คือ พล.อ. ธงชัย เกื้อสกุล ว่าเป็นบุคคลที่รัฐบาลและองค์กรรัฐที่กุมคลื่นความถี่ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ซึ่งการได้อัดคิดทหารขึ้นมาเป็นประธาน กสช. ทำให้ความหวังของภาคประชาชนที่จะให้ทหารลดบทบาทการกุมอำนาจในสื่อจะเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก และการปฏิรูปสื่อตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ก็จะไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ นอกจากนี้ยังมีการตั้งข้อสังเกตว่า ทั้ง 2 องค์กรที่กำกับดูแลคลื่นความถี่วิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม มีประธานเป็นอดีตทหาร จะทำให้กลุ่มทหารมากุมอำนาจทำให้การปฏิรูปสื่อยากลำบากมากขึ้นในอนาคต⁸³

ความไม่ไว้วางใจในบุคคลที่มาดำรงตำแหน่ง กสช. และกระบวนการสรรหา กสช. ทำให้มีการฟ้องร้องต่อศาลปกครองให้มีการดำเนินการสรรหา กสช. ใหม่ กล่าวคือ หลังจากที่นายประมุข ตูตะบุตร อดีตผู้สมัคร กสช. ยื่นฟ้องสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการสรรหา กสช. และศาลปกครองกลางได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2548 ให้เพิกถอนประกาศรายชื่อคณะกรรมการสรรหา กสช. จำนวน 17 คน และประกาศรายชื่อบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็น กสช. จำนวน 14 คน พร้อมเห็นสมควรให้ต้องเริ่มกระบวนการสรรหา กสช. ใหม่ตั้งแต่ขั้นการแต่งตั้งกรรมการสรรหาฯ ให้ได้ครบถ้วนตามกฎหมาย ก่อนที่จะต้องดำเนินการขั้นตอนคัดเลือก กสช. ต่อไป⁸⁴

ภายหลังจากที่มีผลพิพากษาออกมา นายวิญญู เครื่องาม รองนายกรัฐมนตรี ได้ออกมาเสนอแนวคิดว่าจะให้มีการแก้กฎหมายเพื่อให้ กทช. ดำเนินการแทน กสช. เนื่องจากการดำเนินการสรรหา กสช. ใหม่ทั้งกระบวนการต้องใช้เวลาาน และวุฒิสภาก็จะหมดวาระลง โดยนายวิญญูได้เปิดเผยว่า ทางออกที่ดีที่สุดหากกังวลว่าการสรรหาใหม่จะช้า ก็คือการแก้กฎหมายในบทเฉพาะกาลโดยการให้อำนาจตามมาตรา 80 ในเรื่องการจัดสรรคลื่นความถี่ การออกใบอนุญาตที่เดิมมาตราดังกล่าวสงวนไว้เป็นอำนาจของ กสช. แต่ขณะนี้ กทช. แล้วก็ให้แก้มาตราดังกล่าวว่า ในระหว่างที่ยังไม่มี กสช. ให้อำนาจที่เป็นของ กสช. มาเป็นอำนาจของ กทช. ตามมาตรา 80 ไปจนกว่าจะเกิด กสช.⁸⁵

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นได้รับการคัดค้านจากนักวิชาการเป็นอย่างมาก เนื่องจากเห็นว่า การให้อำนาจองค์กรอิสระเพียงองค์กรเดียวดูแลทั้งสองกิจการ ทั้งโทรคมนาคมและวิทยุโทรทัศน์จะเป็นองค์กรที่มีอำนาจมาก และแนวคิดนี้ก็เป็นสิ่งที่นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนคัดค้านมาตลอด นอกจากนี้ยังเป็นการขัดต่อ

⁸³ "จีลลอคแดนแม่บทเน้นโปร่งใสเป็นธรรม," *กรุงเทพธุรกิจ* (6 ตุลาคม 2548): 4.

⁸⁴ "ศาลปกครองล้ม กสช.," *กรุงเทพธุรกิจ* (24 พฤศจิกายน 2548): 4.

⁸⁵ เรื่องเดียวกัน.

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอีกด้วย สิ่งที่รัฐบาลควรทำขณะนี้คือเร่งกระบวนการสรรหา กศช.ให้เร็วที่สุด และการให้ กทช.องค์กรเดิยมาดูแลนั้นไม่เหมาะสม เพราะ กทช.ก็มีหลายเรื่องที่มีข้อเคลือบแคลงสงสัย⁸⁶ เมื่อแนวคิดดังกล่าวไม่ได้กระแสดอรับทางสังคม ในที่สุดรัฐบาลก็ยุติการดำเนินการแก้กฎหมาย

จะเห็นได้ว่า มติคณะรัฐมนตรี 16 สิงหาคม 2548 เป็นนโยบายที่รัฐบาลออกมาเพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาวิฤชุมชน จากโครงการเตรียมความพร้อมวิฤชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ที่เปิดช่องให้วิฤชุมชนมีโฆษณาเพื่อหารายได้ ส่งผลให้เกิดวิฤชุมชนที่แสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจและการเมืองจำนวนมากมาย และทำให้หลักการของวิฤชุมชนภาคประชาชนถูกบิดเบือนไป นอกจากนี้ วิฤจำนวนมากที่เกิดขึ้น ได้สร้างปัญหาการรบกวนคลื่นต่างๆ โดยเฉพาะการรบกวนวิฤการบินที่ภาครัฐอ้างว่าเป็นอันตราย จนมีมาตรการควบคุมทางด้านเทคนิคเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มผลักดันเรื่องวิฤชุมชนจะออกมาเรียกร้องให้ภาครัฐยุติโครงการเตรียมความพร้อมฯ และให้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาวิฤชุมชนโดยรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ข้อเรียกร้องต่างๆ ของกลุ่มก็ไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป การนำเสนอการเคลื่อนไหวผลักดันของกลุ่มผลักดันเรื่องวิฤชุมชน ผ่านมติคณะรัฐมนตรีทั้ง 3 ครั้ง ได้แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ ต่อรอง ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ซึ่งนโยบายวิฤชุมชนที่ภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาวิฤชุมชนในแต่ละครั้ง นอกจากจะไม่ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มแล้ว ยังขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วย ทำให้กลุ่มผลักดันเรื่องวิฤชุมชนจึงต้องเคลื่อนไหวผลักดันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ภาครัฐน่านโยบายวิฤชุมชนไปปฏิบัติตามแนวคิดของกลุ่ม

ในบทต่อไป ผู้ศึกษาจะทำการเจาะวิเคราะห์ว่า ในแต่ละช่วงเวลานั้น กลุ่มผลักดันเรื่องวิฤชุมชนมีการสร้างอำนาจในการต่อรองอย่างไรในกระบวนการนโยบาย และภาครัฐใช้อำนาจลักษณะใดในการตอบโต้กลุ่ม รวมถึงผลจากการต่อสู้ ต่อรองของทั้งสองฝ่ายด้วย

⁸⁶ "นักวิชาการด้านกทช.คุมสื่อแทนกศช.," *กรุงเทพธุรกิจ* (25 พฤศจิกายน 2548): 4.